

Центральноукраїнський національний технічний університет
(повне найменування закладу вищої освіти)

Економічний факультет
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра «Економіка, менеджмент та комерційна діяльність»
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Допущена до захисту:
Завідувач кафедри економіки,
менеджменту та комерційної
діяльності, канд. екон. наук, доцент
_____ Тетяна РЯБОВОЛИК
«12» червня 2024 р.
(протокол засідання кафедри ЕМ та КД
№ 15 від «12» червня 2024 р.)

Кваліфікаційна робота **за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти**

на тему: **«Напрями підвищення ефективності діяльності харчового підприємства»**

Виконав: здобувач вищої освіти IV
курсу, групи МЕ-20
спеціальності 073 «Менеджмент»
ОПП «Менеджмент»

Руснак Марина Григорівна
(прізвище, ініціали, підпис)

Керівник к.е.н., доц. Орлова А.А.
(прізвище, ініціали, підпис)

Рецензент к.е.н., доц Вишневська В.А.
(прізвище, ініціали, посада)

м. Кропивницький – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Ефективність як економічна категорія, її сутність та види.....	7
1.2. Чинники впливу на ефективність діяльності підприємства.....	16
1.3. Методика оцінки ефективності діяльності підприємств.....	20
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛІЇ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ДЕРЖАВНА ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВА КОРПОРАЦІЯ УКРАЇНИ» «НОВОУКРАЇНСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».....	27
2.1. Організаційна характеристика філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів».....	27
2.2. Аналіз фінансового стану підприємства.....	37
2.3. Оцінка ефективності діяльності філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів».....	44
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛІЇ АТ «ДПЗКУ» «НОВОУКРАЇНСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».....	55
3.1. Визначення стратегічних та оперативних напрямів підвищення ефективності діяльності харчового підприємства.....	55
3.2. Обґрунтування стратегічних та оперативних заходів підвищення ефективності діяльності підприємства.....	62
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми роботи. У сучасному світі питання оцінки ефективності діяльності підприємств набуває особливої актуальності. Це зумовлено постійними трансформаціями компаній і високим рівнем конкуренції на багатьох ринках. У зв'язку з цим зростає важливість визначення універсального кількісного показника, який може слугувати критерієм ефективності різних видів діяльності підприємства та відображати його успішність.

Нині проводиться багато наукових досліджень, присвячених теоретичним і практичним аспектам ефективності діяльності підприємства. Проте в умовах динамічного зовнішнього та внутрішнього середовища питання ефективності як ключового критерію діяльності підприємства набуває все більшої актуальності.

Забезпечення економічної ефективності будь-якого господарського суб'єкта є надзвичайно важливим для його успішної діяльності. Тому потрібно постійно контролювати цей показник і знаходити способи його покращення. Для цього можуть використовувати різні підходи, зокрема впровадження ефективних управлінських систем, оптимізація бізнес-процесів, підвищення якості продукції чи послуг, залучення інноваційних рішень тощо.

В умовах війни в Україні проблеми ефективності діяльності підприємств ще більше актуалізуються, адже війна впливає на всі аспекти економічної діяльності, від виробництва до фінансової стабільності, логістики та управління персоналом.

Сьогодні вітчизняні підприємства стикаються з надзвичайними викликами, які потребують негайних та ефективних рішень. Для збереження життєздатності та конкурентоспроможності їм необхідно адаптувати свої стратегії, впроваджувати інноваційні підходи та шукати нові ринки збуту, водночас забезпечуючи максимальну безпеку своїх працівників.

Дослідженням питань ефективності діяльності підприємства займалися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, зокрема В. Базилевич, П. Друкер, Ф. Кене, С.

Мочерний, В. Петті, С. Покропивний, Г. Фандель, В. Андрейчук, П. Буряк, О. Гупало, Н. Савенко, та інші. Втім, їхні підходи до розуміння сутності, критеріїв та обґрунтування системи показників ефективності значно відрізняються між собою.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретико-методичних основ та розробка практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня ефективності діяльності харчового підприємства.

Для досягнення мети в роботі були поставлені та вирішені такі завдання:

- дослідження сутності та видів ефективності діяльності підприємства;
- визначення чинників впливу на ефективність діяльності підприємства;
- вивчення методик оцінки ефективності діяльності суб'єктів господарювання;
- аналіз фінансово-економічного стану філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів»;
- оцінка ефективності діяльності філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів»
- надання пропозицій щодо стратегічних та оперативних напрямів підвищення ефективності діяльності харчового підприємства;
- обґрунтування стратегічних та оперативних заходів підвищення ефективності діяльності.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є теоретико-методичні засади ефективності діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є напрями підвищення ефективності діяльності харчового підприємства.

База дослідження. Робота виконана на базі матеріалів філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів».

Методи дослідження. В процесі написання першого розділу кваліфікаційної роботи було використано методи абстрагування, аналізу та синтезу, збору та обробки теоретичних матеріалів, класифікації, узагальнення. Крім того, було застосовано статистичний, табличні та графічні методи; метод економічного аналізу, метод експертних оцінок та метод економічного прогнозування.

Результати кваліфікаційної роботи. Наукова новизна дипломної магістерської роботи полягає у розробці та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів».

Апробація та висвітлення результатів. За результатами дипломної роботи опубліковано тези на тему «Theoretical basics of the efficiency of the enterprise», які були оприлюднені на секції LVIII науково-технічної конференції здобувачів вищої освіти «День Науки - 2024» (16 трав. 2024 р.).

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок друкованого тексту. Матеріал кваліфікаційної роботи містить 18 таблиць, 17 рисунків, 42 використаних джерела та 5 додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Ефективність як економічна категорія, її сутність та види

Пошук шляхів для визначення та підвищення ефективності підприємства вважається складною проблемою, оскільки будь-яке підприємство є розгалуженою системою з важкозрозумілими суттєвими характеристиками.

У ринкових умовах підприємства мають постійно контролювати та підвищувати свою ефективність, щоб забезпечити економічний розвиток. Хоча поняття ефективності вже досліджувалося у літературі, досі немає єдиного та чіткого трактування його економічної сутності. Економічна категорія ефективності виконує цільову функцію, і тому, як правило, використовується як узагальнюючий критерій доцільності й раціональності економіко-організаційних рішень суб'єктів господарювання.

«Ефективність» є одним з основних аспектів у будь-якій галузі господарювання та людської діяльності, зокрема в економіці. Це поняття активно досліджується провідними вченими у контексті фінансово-економічних дисциплін. У ринкових умовах підприємства мають постійно контролювати та підвищувати свою ефективність, щоб забезпечити економічний розвиток. Хоча поняття ефективності вже досліджувалося у літературі, досі немає єдиного та чіткого трактування його економічної сутності.

Дослідженням категорії «ефективність» займалися відомі науковці Андрійчук В.Г., Базилевич В. Д., Друкер П., Мочерний С. В., Покропивний С.Ф., Сініцина Т.А., Фандель Г. та інші, однак позиції цих авторів з приводу сутності, критеріїв та обґрунтування системи показників ефективності значно різняться.

Категорія «ефективність» походить від терміну «ефект» (лат. *efektus* - дія) – результат будь-якої дії. Сам ефект – результат певної дії, характеризує тільки

кінцеві досягнення діяльності (дії), при цьому не враховуючи понесених витрат на їх отримання.

Власне часто термін «ефект» сприймається як «результат» в діяльності підприємства, а більшість науковців дійсно використовують термін «ефект» для позначення результатів підприємницької діяльності.

Так, С.В. Мочерний визначає ефект як «досягнутий результат у різних формах вияву (матеріальній, просуванні по службі, соціальний та ін.)», тобто в даному випадку ефект виступає результатом будь-якої діяльності [14, с. 505.]

Окремо він виділяє економічний ефект. На його думку економічний ефект – це «кількісна та якісна характеристика впливу елементів економічної системи на результативність її функціонування». Він відрізняється від технічного, технологічного та інших видів ефектів тим, що існує переважно у грошовій формі і є грошовим доходом [14, с. 505.].

Залежно від характеру впливу окремих елементів на результативність функціонування економічної системи С.В. Мочерний виділяє позитивний, плюсовий (зі знаком “+”, “плюс-ефект”), негативний, від’ємний (зі знаком “-”, “мінус-ефект”) і нульовий ефект. Залежно від способу виміру розрізняють валовий (загальний, інтегральний) ефект, умовно чистий (квазічистий) ефект і чистий ефект. Під валовим економічним ефектом розуміють валовий дохід фірми (або іншого суб’єкта економіки) як суму валової виручки від реалізації продукції чи послуг. Під умовно чистим ефектом – валовий дохід мінус експлуатаційні витрати (амортизація, матеріали, заробітна плата). Під чистим ефектом розуміють умовно чистий ефект мінус податки і прирівняні до них витрати [14, с. 506.].

С.В. Мочерний визначає «ефект» в суто економічному розумінні як суму платежів за ресурси, зокрема такий специфічний ресурс, як підприємницькі здібності, або сума доходів усіх власних ресурсів (відсоток, рента, заробітна плата). Отже, економічний ефект, як і всі інші суто економічні категорії, має як

дохідний, так і витратний вимір, тобто він одночасно виступає певною сумою грошових доходів і певною сумою грошових витрат.

Отже, на думку Мочерного С.В., термін «ефект» має значення результату, внаслідок зміни стану певного об'єкта, що зумовлено дією зовнішніх або внутрішніх чинників, тому «ефективність» може бути визначена як «результативність».

Подібні трактування пропонують і інші науковці. Наприклад, Ю.П. Сурмін розуміє «ефект» як результат будь-яких дій. І.В. Петрова також додає, що ефект можна виміряти в грошових одиницях. Розширення сутності даної категорії Сініциною Т.А. дає змогу дати визначення ефекту як результату, який може виникнути внаслідок різних видів діяльності підприємства, таких як інновації, інвестиції, соціальні, екологічні та інші заходи.

Таким чином, на основі розглянутих визначень стає зрозумілим, що більшість авторів розглядає «результат» діяльності підприємства як «ефект» такої діяльності. Лише Лозовський Л.Ш. робить чітке розмежування між цими поняттями, вказуючи на різницю між «результатом» і «ефектом», яка полягає у витратах [36].

Отже, варто зауважити, що терміни «результат» та «ефект» не є синонімами, оскільки «результат» - це результат діяльності підприємства, тоді як «ефект» вже включає в себе різницю між отриманим результатом і витратами, необхідними для його досягнення.

Слову ефективність в англійській мові відповідають такі еквіваленти, як effectiveness, efficiency. Однак у фінансовій літературі можна зустріти як подібні, так і відмінні трактування кожного з них, а саме:

- effectiveness — результативність, здатність досягати цілі (незалежно від того, якою ціною це було досягнуто);
- efficiency - оптимальне співвідношення витрачених ресурсів і отриманих результатів (рентабельність, коефіцієнт корисної дії, продуктивність тощо).

Таким чином, терміну ефективність в англійській мові відповідають відразу мінімум два основних нетотожних еквіваленти, тобто кожне поняття має своє значення.

Економічна категорія ефективності виконує цільову функцію, і тому, як правило, використовується як узагальнюючий критерій доцільності й раціональності економіко-організаційних рішень суб'єктів господарювання. Через категорію ефективності знаходять своє відображення такі найбільш суттєві характеристики фінансово-господарської діяльності, як продуктивність, цілісність, динамічність, еластичність, ділова активність, фінансова стійкість тощо.

Різні погляди на ефективність та її оцінка для різних потреб і аудиторій обумовлюють різноманітність підходів у визначенні ефективності діяльності підприємства. В сучасних умовах розвитку економічних відносин ефективність трактується як ключова категорія в економічній та організаційній науці і практиці, що вимагає уточнення її сутності та змісту.

Існує багато наукових спроб дати визначення категорії «ефективність», і всі вони майже однакові (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Наукові підходи до визначення категорії «ефективність»

Автор	Сутність поняття
1	2
В.Г. Андрійчук	Інтегрована економічна категорія, яка відображає, наскільки добре організація здійснює економію трудових ресурсів для досягнення позитивних результатів [1, 292 с.]
П. Друкер	Сукупність різних соціально-економічних процесів та явищ, які пов'язані з досягненням результату та раціональним використанням ресурсів [41]
Базилевич В. Д.	Категорія, що відображає результативність виробництва. Вона засвідчує не лише збільшення обсягів виробництва, але й показує, які ресурси були витрачені для досягнення цього зростання, що визначає якість економічного росту [8; с. 67]

Продовження таблиці 1.1

Покропивний С. Ф.	Комплексне відображення результатів використання виробничих ресурсів та працівників протягом певного періоду [7]. Автор вважає ефективність та однаковими поняттями, а результативність - основним компонентом для визначення ефективності.
Кулішов В.В.	Ефективність показує взаємозв'язок між результатами та витратами [24]
Мочерний С.В.	Ефективність оцінюється на основі ринкової вартості продукції, яка порівнюється з усіма витратами ресурсів підприємства (співвідношення витрат до результатів виробництва) [14]
Фандель Г.	Виробництво вважається ефективним, коли необхідна кількість продукції виготовляється з мінімальними витратами ресурсів і немає втрат у виробничому процесі [7]

Отже, проведений аналіз визначень, запропонованих різними науковцями, показує, що більшість з них розглядає ефективність як відношення між результатом або ефектом та затратами, здійсненими підприємством під час його діяльності. Більшість також вважає, що «ефективність» – це «результативність» діяльності підприємства. Однак, ці поняття так само, як «ефект» і «результат», не є тотожними. Основна різниця полягає в тому, що під результативністю розуміється порівняння результату з витратами, які здійснило підприємство для досягнення цього результату. У свою чергу, ефективність передбачає порівняння ефекту з витратами.

З огляду на вищезазначене, на нашу думку, формула розрахунку ефективності повинна мати такий вигляд:

$$\text{Ефективність} = \frac{\text{Ефект}}{\text{Ресурси (витрати)}}, \quad (1.1)$$

Ефективність виробництва використовується для аналітичних оцінок і прийняття управлінських рішень. Важливо розрізняти види ефективності за певними ознаками, оскільки кожен з них має своє практичне значення для господарської системи. Види ефективності виробництва зазвичай поділяються на

основі різноманітних ефектів (результатів) господарської діяльності підприємства. Класифікація видів ефективності представлена на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Класифікація видів ефективності виробництва

Джерело: складено за матеріалами [12, 272 с.; 4, 378 с.]

Далі більш детально зупинимось на видах ефективності за результатом, як найбільш значущих та розповсюджених.

Ярославський А.О. пропонує поділяти ефективність на 4 види:

- економічна ефективність, яка відображає, наскільки витрати та результати діяльності підприємства відповідають його цілям та фінансовим інтересам учасників;

- соціальна ефективність, що оцінює відповідність витрат та соціальних результатів діяльності підприємства його цілям та соціальним потребам суспільства;
- технічна ефективність, яка відображає максимально можливий обсяг виробництва, досягнутий внаслідок використання наявних ресурсів;
- екологічна ефективність, яка вказує на те, наскільки витрати та екологічні результати діяльності відповідають інтересам держави і суспільства в галузі охорони навколишнього середовища [39].

С. Мочерний зазначає, що ефективність економічна - це досягнення найбільших результатів при найменших витратах живої та уречевленої праці [16].

М.Д. Білик описує економічну ефективність як відношення між отриманим економічним результатом та використаними ресурсами у рамках роботи, концепцій та заходів. За його тлумаченням, це показник того, наскільки ефективно використовуються ресурси для досягнення максимального обсягу виробництва при мінімальних витратах [2].

Форми прояву соціальної ефективності пов'язані із одержанням ефектів соціального характеру [10]:

- покращення умов праці;
- ріст рівня життя суспільства;
- покращення екології;
- ріст тривалості життя населення тощо.

Соціальний ефект описується як вплив виробництва на різноманітні аспекти життя суспільства, такі як скорочення робочого часу, зростання числа нових робочих місць, поліпшення умов праці та життя, стану довкілля і загальної безпеки. На думку О.Г. Богдановича [3], соціальні наслідки виробництва можуть бути як позитивними, так і негативними, включаючи зростання рівня безробіття, інфляційних процесів і погіршення екологічного стану.

Покропивний С.Ф. головною метою діяльності підприємств вважає підвищення соціальної ефективності. Він стверджує, що соціальна ефективність має більше значення, ніж економічна, яку вважає проміжною. Його твердження пояснюється тим, що економічна ефективність, тобто рівень продуктивності підприємств, є базою, але не єдиною складовою вирішення суспільних питань. Кожен виробник має враховувати, як підвищується соціальна ефективність у процесі виробництва, і приділяти цьому увагу. Однак, обчислити соціальну ефективність дуже складно через відсутність відповідної методики. Покропивний С.Ф. пропонує оцінювати її на двох рівнях: внутрішньо-підприємницькому та загальнодержавному. На першому рівні слід забезпечити задоволення соціальних потреб працівників підприємства, а на другому – владі необхідно визначати, наскільки люди мають соціальний захист і чи задовольняються їхні соціальні потреби [7].

Подібної думки дотримується і Базилевич В.Д., який визначає соціальну ефективність як ступінь відповідності кінцевих результатів виробництва соціальним потребам суспільства та індивідуальним потребам людини. На його думку, соціальна ефективність показує, наскільки розвиток виробництва задовольняє потреби споживача і відповідає їм у повній мірі [8].

Форми прояву соціально-економічної ефективності визначаються спробами отримати максимальний економічний результат, враховуючи соціальні параметри. Таким чином, соціальна ефективність виробництва відображає, наскільки задоволені потреби людей та створюються умови для їхнього повноцінного розвитку, відповідно до потреб суспільства.

Технічна ефективність є поняттям вужчим за економічну ефективність. Технічна ефективність означає досягнення максимального результату при мінімальному використанні ресурсів. Це може включати використання мінімальної кількості ресурсів для досягнення певного рівня виробництва або отримання максимальної кількості продукції за фіксованих витрат. Технічна

ефективність не бере до уваги вартості окремих ресурсів чи різниці в користі від їх використання для різних видів продукції.

Андрійчук В.Г. розглядає технічну ефективність як «результат взаємодії факторів виробництва, що показує досягнуту продуктивність» [1].

Екологічна ефективність вимагає збільшення результативності виробництва у порівнянні з витраченими ресурсами, при цьому зберігаючи навколишнє природне середовище. Критерієм екологічної ефективності є задоволення потреб населення у продукції [29, с. 62].

Дослідники наголошують на складності визначення еколого-економічної ефективності. Екологічні наслідки шкоди, завданої НПС у процесі виробництва, майже неможливо виміряти кількісно і врахувати при проведенні економічної оцінки. Це призводить до того, що більшість розрахунків еколого-економічної ефективності базуються на відношенні витрат на охорону НПС до отриманих економічних результатів [15]. Однак, такий розрахунок не враховує всі фактори впливу на НПС. Водночас не можна не погодитись з думкою вітчизняного економіста Базилевича В. Д., який стверджує, що виробництво є рентабельним, якщо еколого-економічний ефект є позитивним [7, с. 132].

Виділення різних аспектів ефективності діяльності підприємства та їх визначення свідчать про складність цього поняття. Більшість дослідників вважає, що ефективність діяльності підприємства полягає у відношенні отриманих результатів до витрат, проте це уявлення є неповним через недооцінку екологічних наслідків. Навіть якщо вдається досягти високої економічної продуктивності, можна завдати шкоду НПС та отримати шкідливі для здоров'я продукти.

Таким чином, ефективність – це складне й багатоаспектне економічне явище, яке розглядати в кількох аспектах. По-перше, як співвідношення отриманого ефекту до витрачених ресурсів; по-друге, як комплексну оцінку

результатів використання всіх видів ресурсів, і по-третє, як міру досягнення поставлених цілей.

1.2. Чинники впливу на ефективність діяльності підприємства

Для контролю ефективності діяльності підприємства необхідно постійно аналізувати показники його фінансово-господарської діяльності, оцінювати позицію на ринку та шукати можливості для подальшого розвитку з урахуванням усіх впливових чинників.

Поряд із цим, економічна та соціальна ефективність виробництва (діяльності) визначається багатьма факторами. Тому для ефективного управління важливо класифікувати їх за певними ознаками.

Чинники зростання ефективності виробничо-економічних та інших систем діяльності доцільно класифікувати за трьома ознаками:

1. За видами витрат і ресурсів (джерелами підвищення). Дана класифікація чітко визначає джерела підвищення ефективності: підвищення продуктивності праці та зниження зарплатомісткості продукції (економія витрат живої праці), зниження фондомісткості та матеріаломісткості виробництва (економія витрат уречевленої праці), а також раціональне використання природних ресурсів (економія витрат суспільної праці).

2. За напрямками розвитку та вдосконалення виробництва (діяльності). Основними напрямками є:

- прискорення науково-технічного та організаційного прогресу, що включає підвищення техніко-технологічного рівня виробництва, удосконалення структури виробництва, організаційних систем управління, форм і методів організації діяльності, її планування та мотивації.
- підвищення якості та конкурентоспроможності продукції (послуг).

- усебічний розвиток та вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.

3. За місцем реалізації в системі управління діяльністю підприємства. У цьому контексті особливу увагу слід приділити розмежуванню внутрішніх (внутрішньогосподарських) і зовнішніх (народногосподарських) чинників, а також розподілу внутрішніх чинників на так звані «тверді» і «м'які» [12].

Богданович О. Г. пропонує внутрішні чинники поділяти на «тверді» і «м'які». «Тверді» чинники включають ті, що мають фізичні параметри та піддаються вимірюванню, такі як технології, устаткування, матеріали, енергія та вироби. «М'які» чинники охоплюють організацію та систему управління, працівників, методи роботи та стиль управління. Кожне підприємство повинне постійно контролювати використання цих внутрішніх чинників, розробляючи та реалізуючи власну програму підвищення ефективності, а також враховувати вплив зовнішніх чинників [3]

До зовнішніх чинників підвищення ефективності діяльності підприємства відносять:

- державну та соціальну політику (включає діяльність урядових органів, законодавство, фінансові інструменти, економічні нормативи);
- інституційні механізми (дослідницькі та освітні центри, інститути, асоціації);
- інфраструктуру (інноваційні фонди, комерційні банки, фондові біржі, інформаційні мережі, транспорт, торгівля);
- структурні зміни в суспільстві та економіці (технологічні нововведення, наукові дослідження, зміни у складі персоналу за рівнем освіти та кваліфікації) тощо.

Маркіна І. А. також розподіляє внутрішні чинники на «тверді» та «м'які». «Тверді» чинники - це ті, що піддаються вимірюванню і мають фізичні параметри, такі як технологія, устаткування, матеріали, енергія, вироби. «М'які» чинники

включають організацію та систему управління, працівників, методи роботи, стиль управління. Кожне підприємство повинно постійно контролювати процес використання внутрішніх чинників шляхом розробки та послідовного впровадження власної програми підвищення ефективності діяльності, при цьому також враховуючи вплив зовнішніх чинників [27].

Узагальнюючи вищезазначене, пропонуємо чинники, що впливають на ефективність діяльності підприємства представити у вигляді схеми (рис. 1.2.).

Таким чином, для практичного вирішення завдань управління ефективністю, важливо враховувати ці класифікаційні ознаки, що допомагають визначити основні напрямки та джерела підвищення ефективності виробничої та економічної діяльності.

Ряд науковців пропонують розділити всі фактори на дві групи залежно від спрямованості їх дії: позитивні та негативні. Позитивні фактори покращують показники діяльності підприємства, тоді як негативні мають протилежний ефект.

За місцем виникнення фактори класифікують на внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори залежать від діяльності самого підприємства і формуються в його внутрішньому середовищі.

Крім того, фактори підвищення ефективності діяльності підприємства можуть бути класифіковані за трьома основними ознаками:

- 1) за основними напрямками розвитку та вдосконалення виробництва, які є комплексами технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, на основі яких досягається економія суспільної праці;
- 2) за джерелами підвищення ефективності (зниження трудомісткості, матеріаломісткості, фондомісткості та капіталомісткості виробництва, економії часу, раціонального використання природних ресурсів);
- 3) за сферою застосування фактори поділяють на народногосподарські, міжгалузеві, регіональні, галузеві та внутрішньовиробничі [39].

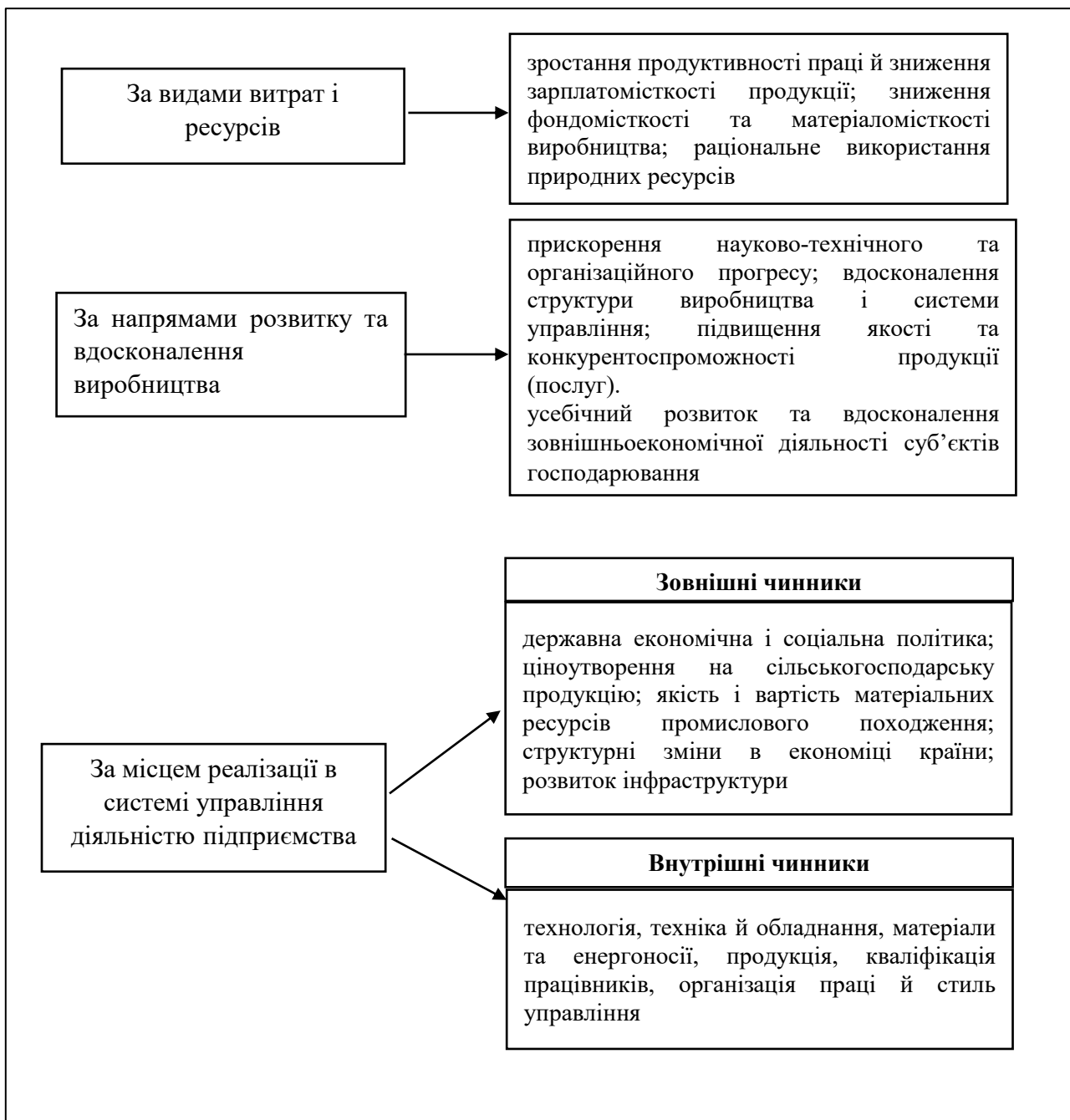

Рисунок 1.2 – Чинники підвищення ефективності діяльності підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [3; 12; 27; 39]

Таким чином, проаналізувавши існуючі підходи до визначення чинників впливу на ефективність діяльності підприємства, приходимо до висновку, що на сьогоднішній день серед науковців немає єдності щодо виокремлення зазначених чинників, як немає і єдиного підходу до відокремлення або синонімічності понять «чинник» і «фактор».

1.3. Методика оцінки ефективності діяльності підприємств

Оцінка ефективності базується на певних критеріях і показниках, що відображають якісні сторони процесу та його сутність. Критерії ефективності повинні відповідати певним вимогам: вони мають повністю відображати результати господарської діяльності, фіксувати та вимірювати рівень досягнення поставлених цілей. Зазвичай, критеріями є прибутковість, якість, економічність, положення на ринку, інноваційність, та якість трудового життя. Оскільки діяльність підприємства є багатогранною і всі процеси взаємопов'язані, критерії, що її характеризують, також взаємозв'язані.

Показники, з іншого боку, відображають кількісні характеристики явищ, що дозволяє оцінити їхній стан та динаміку. В економічній літературі розрізняють абсолютні та відносні показники. Абсолютні показники відображають кількісну величину явища, наприклад, прибуток або власний капітал. Відносні показники дозволяють порівнювати абсолютні величини, утворюючись шляхом ділення однієї величини на іншу, і зазвичай представлені у формі коефіцієнтів або відсотків, як-от рентабельність або доходність активів. Крім того, існують середні величини, які характеризують узагальнені кількісні сукупності, наприклад, середньорічна заробітна плата або середньосписковий склад працівників [35].

Методика визначення ефективності діяльності підприємства передбачає розрахунок певних груп показників, які відображають різні аспекти діяльності:

- показники ефективності використання основних засобів;
- показники ліквідності та платоспроможності;
- показники фінансової стійкості;
- показники ділової активності;
- показники ефективності використання трудових ресурсів;
- показники ефективності використання трудових ресурсів;

– показники рентабельності.

Показники оцінки ефективності діяльності підприємства представлені у табл. 1.2.

Аналіз майнового комплексу підприємства дозволяє визначити як абсолютні, так і відносні зміни у структурі балансу за певний звітний період, а також відстежити тенденції цих змін. Для оцінки стану майна доцільно використовувати наступні коефіцієнти, які відображають виробничий потенціал підприємства: Валюта балансу представляє собою загальну суму активів або пасивів балансу. Середня величина основних засобів – середньозважена повна вартість основних фондів за рік.

Таблиця 1.2 – Показники оцінки ефективності діяльності підприємства

Група показників	Показники
Показники ефективності використання основних засобів	валюта балансу, середня величина основних засобів, фондоозброєність, фондовіддача, частка основних засобів в активах, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення основних засобів, коефіцієнт мобільності активів, коефіцієнт постійності активів
Показники ліквідності та платоспроможності	коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт автономії, коефіцієнт заборгованості, коефіцієнт покриття відсотків, коефіцієнт покриття
Показники фінансової стійкості	власні обігові кошти (робочий капітал), коефіцієнт фінансової стійкості, маневреність робочого капіталу, маневреність власних обігових коштів, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт автономії, коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним капіталом, коефіцієнт концентрації позикового капіталу, коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування), коефіцієнт фінансової залежності
Показники ділової активності	коефіцієнт ділової активності необоротного капіталу, коефіцієнт ділової активності оборотного капіталу, коефіцієнт ділової активності власного капіталу, коефіцієнт ділової активності залученого капіталу
Показники ефективності використання трудових ресурсів	трудомісткість одиниці продукції, виробіток, темпи росту продуктивності праці
Показники рентабельності	рентабельність активів, рентабельність діяльності, рентабельність власних ресурсів, рентабельність мобілізованих ресурсів

Джерело: [5, 528 с.; 6, 680 с.; 17, 600 с.]

1. *Фондовіддача* демонструє ефективність використання коштів, витрачених на основні засоби.

2. *Фондоозброєність* характеризує технічний рівень виробництва підприємства.

3. *Частка основних засобів* в активах показує співвідношення поточної вартості основних засобів компанії до суми активів, відображаючи частку фінансових коштів, яку відволікають основні засоби.

4. *Коефіцієнт зносу основних засобів*: цей показник демонструє поточний стан та рівень зносу основних засобів. Він обчислюється як відношення суми зносу основних засобів до їх первісної вартості.

5. *Коефіцієнт відновлення основних засобів*: показує частку нових основних засобів у загальному їх обсязі на кінець звітного періоду. Розраховується як відношення первісної вартості нововведених основних засобів за звітний період до загальної первісної вартості основних засобів на кінець цього періоду.

6. *Коефіцієнт мобільності* обчислюється як співвідношення оборотних активів до загальних активів.

7. *Коефіцієнт постійності* визначається як відношення необоротних активів до загальних активів підприємства. Коефіцієнт мобільності, в свою чергу, обчислюється як співвідношення оборотних активів до загальних активів. Показник необоротних активів має тенденцію до зростання, що сприяє підвищенню ліквідності балансу підприємства [20].

Показники ліквідності та платоспроможності є ключовими інструментами для оцінки фінансового стану підприємства. Вони допомагають визначити здатність підприємства покривати свої зобов'язання в короткостроковій та довгостроковій перспективі:

1. *Коефіцієнт поточної ліквідності* показує, наскільки підприємство здатне погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок поточних активів.

Значення більше 1 вважається позитивним, оскільки це означає, що підприємство має достатньо активів для покриття своїх зобов'язань.

2. *Коефіцієнт швидкої ліквідності* показує здатність підприємства погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів (без урахування запасів). Значення більше 1 свідчить про хорошу фінансову стійкість.

3. *Коефіцієнт абсолютної ліквідності* оцінює здатність підприємства негайно погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок грошових коштів. Високий коефіцієнт вказує на високу ліквідність.

4. *Коефіцієнт автономії* відображає частку власного капіталу у загальній сумі активів підприємства. Чим вище коефіцієнт, тим краще, оскільки це свідчить про меншу залежність від зовнішніх джерел фінансування.

5. *Коефіцієнт заборгованості* показує частку зобов'язань у загальній сумі активів. Високий коефіцієнт може свідчити про високий ризик фінансових труднощів.

6. *Коефіцієнт покриття відсотків* показує здатність підприємства покривати свої витрати на сплату відсотків за рахунок прибутку. Високий коефіцієнт свідчить про гарну платоспроможність.

7. *Коефіцієнт покриття* показує здатність підприємства погасити свої зобов'язання за рахунок операційних грошових потоків.

Оцінка ліквідності та платоспроможності дозволяє підприємству і його інвесторам зрозуміти, наскільки фінансово стабільною є організація. Важливо регулярно аналізувати ці показники, щоб своєчасно виявляти можливі фінансові проблеми та приймати відповідні управлінські рішення [23].

Показники фінансової стійкості:

1. *Власні обігові кошти* (робочий капітал) визначається як різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями.

2. *Коефіцієнт фінансової стійкості* показує здатність компанії залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі.

3. *Маневреність робочого капіталу* показує, яка частина робочого капіталу вкладена в запаси.

4. *Маневреність власних обігових коштів* відображає співвідношення між грошовими коштами та власними оборотними коштами.

5. *Коефіцієнт маневреності власного капіталу* відображає ступінь мобільності власних коштів підприємства. Чим вищий цей показник, тим більш гнучким є використання власних коштів господарюючого суб'єкта.

6. *Коефіцієнт автономії* розраховується як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу.

7. *Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним капіталом* характеризує рівень достатності власних оборотних коштів для формування запасів підприємства.

8. *Коефіцієнт концентрації позикового капіталу* визначається шляхом ділення поточних і довгострокових зобов'язань компанії на суму активів, демонструючи, яка частина активів підприємства фінансується за рахунок зобов'язань.

9. *Коефіцієнт фінансової стабільності (або коефіцієнт фінансування)* характеризує співвідношення власних та позикових коштів.

10. *Коефіцієнт фінансової залежності* є оберненим до коефіцієнта автономії та показує, скільки загальної вартості майна припадає на кожну гривню власних коштів [26].

Показники ділової активності:

1. *Коефіцієнт ділової активності необоротного капіталу* – це показник, який визначає ефективність використання необоротних активів у процесі господарської діяльності підприємства.

2. *Коефіцієнт ділової активності оборотного капіталу* – це показник, який визначає ефективність використання оборотних активів підприємства.

3. *Коефіцієнт ділової активності власного капіталу* – показник, що демонструє ефективність управління власним капіталом компанії. Високе значення цього показника свідчить про ефективне використання капіталу власників.

4. *Коефіцієнт ділової активності залученого капіталу* – це показник, що характеризує ефективність використання залученого (позикового) капіталу [11].

Показники ефективності використання трудових ресурсів:

1. *Продуктивність праці* визначається як співвідношення обсягу виробленої продукції до витрат праці (середньооблікової чисельності персоналу). Залежно від прямого або зворотного співвідношення використовуються два показники: виробіток і трудомісткість.

2. *Виробіток* – це кількість виробленої продукції за одиницю часу або кількість продукції, яка припадає на одного середньооблікового працівника за рік, квартал або місяць.

3. *Трудомісткість* – це показник, що відображає затрати часу на виробництво одиниці продукції (обернена величина виробітку).

Показники рентабельності:

1. *Рентабельність активів* обчислюється як відношення чистого прибутку або прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до середньорічної вартості активів, вказуючи, скільки прибутку припадає на кожну гривню активів.

2. *Рентабельність власних ресурсів* – це фінансовий показник, що демонструє ефективність використання власного капіталу.

3. *Рентабельність діяльності* – це фінансовий показник, який відображає ефективність роботи підприємства, визначається як відношення чистого прибутку до загальної суми доходів або витрат. Він показує, наскільки прибутковою є основна діяльність підприємства.

4. *Рентабельність мобілізованих ресурсів* – це показник, який демонструє ефективність використання всіх залучених ресурсів підприємства, включаючи як власні, так і позикові кошти [9].

Для забезпечення високого рівня ефективності діяльності підприємства та своєчасного виявлення недоліків його функціонування необхідно періодично проводити оцінку показників ефективності. Також необхідною є реалізація заходів, які сприяють зниженню впливу негативних тенденцій на ефективну роботу господарюючого суб'єкта.

Оцінка рівня ефективності діяльності підприємства дає змогу керівникам отримувати інформацію про найбільш інформативні показники, з метою повного достовірного відображення існуючого рівня ефективності його роботи.

Отже, ефективність є складною економічною категорією. Проведений аналіз теоретичних підходів показав, що більшість з науковців ототожнює «ефективність» та «результативність», а також «ефект» і «результат» діяльності підприємства. Однак, ці поняття не є тотожними. Основна різниця полягає в тому, що під результативністю розуміється порівняння результату з витратами, які здійснило підприємство для досягнення цього результату. У свою чергу, ефективність передбачає порівняння ефекту з витратами.

Оскільки ефективність виробництва використовується для аналітичних оцінок і прийняття управлінських рішень, необхідно розрізняти види ефективності за ознаками, враховуючи те, що кожен з них має своє практичне значення для господарської системи.

Узагальнення та класифікація чинників підвищення ефективності діяльності підприємства є необхідною для контролю ефективності діяльності підприємства, оскільки їх необхідно враховувати при аналізі та оцінці показників фінансово-господарської діяльності, оцінці ринкової позиції та при пошуку шляхів його подальшого розвитку.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛІЇ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ДЕРЖАВНА ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВА КОРПОРАЦІЯ УКРАЇНИ» «НОВОУКРАЇНСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

2.1. Організаційна характеристика філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів»

«Філія є відокремленим самостійним структурним підрозділом Товариства. Філія є правонаступником всіх прав і обов'язків філії державного підприємства «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів». Філія здійснює свою діяльність від імені Товариства і в межах повноважень, встановлених відповідним Положенням. Діяльність Філії спрямовується та координується Товариством. Місцезнаходження Товариства: 01033, м. Київ, вул. Саксаганського, 1.

Філія має повне найменування: філія акціонерного товариства «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» та скорочену назву: філія АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП». Місцезнаходження Філії: 27100, Кіровоградська обл., м. Новоукраїнка, вул. Чайковського, 28. Філія створена на невизначений строк і діє до моменту її ліквідації (закриття) в порядку передбаченому законодавством.

Мета та предмет діяльності Філії:

Філія створюється з метою розширення сфер і територій діяльності Товариства, що сприятиме отриманню прибутку і поліпшенню показників фінансово-господарської діяльності Товариства.

Предмет діяльності Філії визначається Товариством, відповідно до статутної діяльності Товариством, з урахуванням цього Положення.

Філія може здійснювати таку діяльність:

- складське господарство;
- виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості;
- оптова торгівля зерном, насінням та кормами для тварин;
- оптова торгівля іншими продуктами харчування;
- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах з перевагою продовольчого асортименту;
- вирощування зернових та технічних культур;
- організація перевезення вантажів;
- надання послуг із зберігання зерна, його обробки та технологічної переробки;
- виробництво борошна, крупів, хлібобулочних і макаронних виробів, інших харчових продуктів;
- виробництво однорідних кормів та комбікормів, кормових добавок та інших кормових продуктів;
- ведення товарного сільськогосподарського виробництва;
- вирощування, переробка, зберігання, закупівля (в тому числі у населення), реалізація сільськогосподарської продукції;
- роздрібна торгівля з перевагою продовольчого асортименту;
- формування ресурсів зерна та продуктів його первинної переробки на регіональному і загальнодержавному рівні;
- організація поставок мінеральних добрив, засобів захисту рослин і насіння, агрохімічної продукції;
- оптова торгівля хімічними продуктами;
- оптова торгівля промисловими товарами;
- організація та утримання закладів громадського харчування;
- надання транспортно-експедиторських послуг;
- участь у розробленні довгострокових прогнозів і державних цільових

програм науково-технічного та економічного розвитку сільського господарства;

- виробництво, закупівля та реалізація сировини, товарів виробничо-технічного призначення і широкого вжитку;
- провадження посередницької та торговельної діяльності на зерновому ринку;
- організація та утримання закладів громадського харчування;
- надання транспортно-експедиторських послуг;
- здійснення внутрішніх та міжнародних перевезень вантажів автомобільним та річковим транспортом;
- надання послуг з технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів;
- збирання та переробка вторинної сировини і відходів виробництва;
- проведення будівельних, ремонтних, реставраційних, дизайнерських, монтажних-налагоджувальних робіт на промислових, житлових об'єктах і об'єктах соціальної сфери;
- переробка деревини, в тому числі виробництво столярних виробів;
- провадження редакційно-видавничої і поліграфічної діяльності;
- провадження інноваційної діяльності, в тому числі виконання науково-дослідних, проектних, експериментально-конструкторських робіт та маркетингових досліджень, впровадження винаходів, науково-технічних розробок;
- організація та проведення виставок, виставок-продажів, аукціонів, конференцій, семінарів, культурно-освітніх заходів, благодійних акцій;
- надання фізичним та юридичним особам виробничих, сервісних, консультаційних, інформаційних та юридичних послуг;
- надання послуг у рослинництві;
- виробництво сільськогосподарських тракторів;
- виробництво інших сільськогосподарських машин;
- виробництво машин для перероблення сільгосппродуктів;

- здавання під найм інших машин та устаткування;
- виробництво та реалізація альтернативних видів палива: повна переробка соломи, зерновідходів, відходів деревопереробки на паливні брикети та гранули;
- розміщення сучасних комплексів з виробництва дизельного палива та біоетанолу;
- розміщення вітряних та сонячних електроустановок;
- оптова та роздрібна торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами;
- тваринництво;
- рибництво; надання послуг у рибництві;
- виробництво та розподілення електроенергії, виробництво теплової енергії, транспортування її магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії;
- придбання, зберігання, реалізація (відпуск), використання і знищення прекурсорів.

У всіх випадках, коли законодавством передбачено необхідність отримання відповідного дозволу (ліцензії) для заняття тим чи іншим видом діяльності, Філія здійснює таку діяльність тільки після отримання копії ліцензії, виданої Товариству та засвідченої відповідним органом ліцензування.

Філія не має статусу юридичної особи, здійснює свою діяльність від імені Товариства і в межах повноважень, встановлених Положенням Філії та Статутом Товариства.

Філія діє на принципах внутрішнього господарського розрахунку, підлеглості і підзвітності Товариству. Правоздатність та дієздатність Філії обмежується правоздатністю та дієздатністю Товариства.

Товариство здійснює контроль за господарською діяльністю Філії, надає обов'язкові до виконання накази та/або розпорядження у порядку, передбаченому чинним законодавством, Статутом Товариства та Положенням Філії. Товариство

визначає стратегічні напрями діяльності Філії, вправі втручатися в господарську діяльність Філії у випадку виявлення будь-яких порушень.

Філія має власну печатку/штампи зі своїм найменуванням, з вказівкою належності Товариства, інші печатки та штампи, які потрібні для її діяльності, відповідно до чинного законодавства.

Філія виділена Товариством на окремий баланс і зобов'язана вести бухгалтерський облік. Філія за результатами своєї діяльності самостійно розраховується з бюджетом та позабюджетними фондами з урахуванням вимог чинного законодавства України.

Господарський (фінансовий) рік Філії збігається з господарським (фінансовим) роком Товариства. Філія за згодою Товариства, користується відкритим для нього поточним рахунком для здійснення господарської діяльності. Всі операції по рахунку підзвітні Товариству. За погодженням Товариства, рахунки Філії у банках відкриваються керівником Філії або іншою особою за довіреністю голови Правління Товариства або особи що виконує його обов'язки.

Філія очолюється директором Філії, який призначається головою правління Товариства на умовах контракту, що укладається з ним, та в порядку, передбаченому Положенням Філії і Статутом Товариства і діє від імені Товариства на підставі виданої йому довіреності.

Для належного виконання Філією своїх функцій, Товариство передає Філії майно (рухоме та нерухоме) в порядку і на умовах передбачених Положенням Філії та чинним законодавством України.

Філія відповідає перед Товариством за результати своєї діяльності, виконання своїх функцій і досягнення покладених на неї завдань, а також за використання належного Товариству майна та інших товарно-матеріальних цінностей.

Філія має право за погодженням з Товариством:

- укладати від імені Товариства з юридичними та фізичними особами

України угоди передбачені законодавством України, з урахуванням обмежень, викладених Положенні Філії;

- користуватися основними фондами та оборотними коштами наданими Товариством;
- створювати резерви, необхідні для нормальної діяльності Філії;
- представляти інтереси Товариства у взаємовідносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами, підприємствами, установами, організаціями і фізичними особами;
- подавати від імені та за згодою Товариства позови до юридичних та фізичних осіб у відповідні суди, користуватися всіма процесуальними правами відповідної сторони процесу позивача, відповідача, третьої особи.

Філія, в межах своєї компетенції, має право:

- планувати свою діяльність, визначати стратегію та основні напрямки розвитку відповідно до економічних, соціальних, науково-технічних планів і завдань Товариства;
- виносити на розгляд правління та/або голови правління Товариства пропозиції з будь-яких питань, пов'язаних із здійсненням діяльності Філії;
- використовувати в своїй діяльності знаки для товарів і послуг та ноу-хау, надані Товариством;
- здійснювати інші дії, що не суперечать чинному законодавству України та Статуту Товариства.

Філія не має права:

- відчужувати самостійно основні засоби, будівлі, транспортні засоби;
- видавати майнові гарантії третім особам, забезпечені майном Товариства; виступати самостійним суб'єктом правовідносин, засновником (учасником) юридичних осіб чи приєднуватися до них;
- самостійно укладати цивільно- та господарсько-правові правочини (угоди), бути самостійним суб'єктом права власності та самостійним суб'єктом цивільних

(господарських) зобов'язань.

Взаємні зобов'язання Філії та Товариства

Філія підпорядкована у своїй фінансовій та господарській діяльності Товариству. Філія у своїй діяльності керується чинним законодавством, Статутом Товариства, Положенням Філії та іншими внутрішніми документами Товариства. Після реєстрації Філії Товариство наділяє її майном та обіговими коштами. Майно передане Філії в користування є власністю Товариства.

Філія зобов'язана надавати Товариству отриману власну інформацію, обсяг, перелік та терміни передачі якої визначаються Товариством. Товариство несе відповідальність по зобов'язаннях Філії, а Філія не неї відповідальності по зобов'язаннях Товариства.

Контроль за господарською діяльністю Філії здійснює Товариство, а у випадках передбачених чинним законодавством, відповідні державні органи. Перевірки діяльності Філії за окремими напрямками можуть здійснювати відповідні структурні підрозділи Товариства на підставі наказу голови правління Товариства.

Майно, яке придбане або створене Філією в процесі господарської діяльності, є власністю Товариства. За ефективність виконання своєї діяльності Філія (в особі її директора або особи що виконує його обов'язки) несе відповідальність перед Товариством та подає необхідні аналітичні звіти та довідки у порядку, передбаченому цим Положенням.

Облік та звітність

Філія веде бухгалтерський облік згідно з вимогами чинного законодавства. Філія зобов'язана вести внутрішню звітність для подання на розгляд керівництву Товариства. Порядок ведення і строки подання внутрішньої звітності встановлюються головою правління Товариства.

Ведення оперативного обліку і звітності покладається на головного бухгалтера Філії, а контроль і відповідальність - на керівника Філії.

Директор та головний бухгалтер Філії несуть відповідальність згідно з чинним законодавством України за правильність та достовірність бухгалтерського обліку та звітності, а також за їх своєчасне подання. Філія перебуває на обліку у відповідному податковому органі.

Управління Філією

Управління поточною діяльністю Філії здійснює директор Філії, який є уповноваженим представником Товариства. Повноваження директора Філії визначаються довіреністю, виданою головою правління Товариства. Правочини від імені Товариства, директор Філії вправі вчиняти тільки на основі довіреності та в межах передбачених у ній повноважень, з урахуванням Положення Філії.

Директор Філії зобов'язаний надавати довіреність для ознайомлення третім особам під час взаємодії з ними у процесі договірних відносин або в інших випадках, передбачених законодавством.

Директор Філії призначається на посаду та звільняється з посади головою правління Товариства. З директором Філії підписується контракт. Директор Філії у своїй діяльності підпорядковується голові правління Товариства.

У разі тимчасової відсутності директора Філії на робочому місці голова правління Товариства на підставі відповідного наказу Товариства призначає виконуючого обов'язки директора Філії з числа працівників Товариства або працівників Філії, видає йому довіреність, якою визначає обсяг його повноважень.

Директор Філії:

- забезпечує виконання покладених на Філію завдань та здійсненні управління Філією;
- представляє Товариство і Філію в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях;
- розпоряджається коштами та майном Філії, укладає договори, видає довіреності, відкриває в установах банків рахунки відповідно до Положення Філії та чинного законодавства України лише за одержаною попередньою згодою

Товариства;

- на підставі довіреності, виданої головою правління Товариства, за погодженням із Товариством, укладає з юридичними та фізичними особами України угоди передбачені законодавством України;

- приймає на роботу, звільняє працівників Філії та накладає на них стягнення відповідно до законодавства;

- самостійно і на основі рішень Товариства видає накази, підписує договори й інші документи;

- затверджує за погодженням з профспілкою графік відпусток;

- видає накази на запровадження неповного робочого часу, залучення працівників до роботи у вихідні дні та в надурочний час, запровадження місцевих норм виробітку, застосування підсумованого обліку робочого часу, на оплату простоїв, що виникли не з вини працівника;

- видає накази на надання чергових відпусток та інших відпусток, передбачених чинним законодавством;

- несе відповідальність за виконання фінансового плану, стану і результату діяльності Філії, належного користування майном, переданого Товариством та грошовими коштами на поточних банківських рахунках Філії.

- приймає на роботу працівників кадрової та юридичної служби філії за погодженням з управлінням персоналу та юридичним департаментом відповідно.

Заступник директора, головний бухгалтер, головний інженер, начальник виробничо-технологічної лабораторії, начальник підрозділу охорони Філії та його заступник призначаються на посаду наказом голови Правління Товариства.

Головний бухгалтер філії підпорядковується директору Філії, а також підзвітний та підконтрольний головному бухгалтеру- директору департаменту бухгалтерського обліку та звітності Товариства.

Кадрова служба підпорядковується директору філії, а також підзвітна та підконтрольна керівнику кадрової служби Товариства.

Юридична служба підпорядковується директору Філії, а також підзвітна та підконтрольна директору юридичного департаменту Товариства.

Штатний розпис розробляються Філією за погодженням з відповідними структурними підрозділами Товариства і подаються на затвердження голові правління Товариства.

Голова правління Товариства має право відмінити будь-яке рішення або наказ директора Філії, якщо вони суперечать чинному законодавству та внутрішнім нормативним актам.

Перевірка фінансово-господарської діяльності Філії здійснюється у разі необхідності Ревізійною комісією Товариства, аудиторам, призначеними або залученими Товариством, та структурними підрозділами Товариства на підставі відповідного наказу голови правління Товариства.

Члени Ревізійної комісії Товариства, аудитори та керівники відповідних структурних підрозділів вправі вимагати від посадових осіб Філії надання їм всіх необхідних матеріалів, бухгалтерських або інших документів та особистих пояснень.

Оплата праці та трудові відносини

Форми і системи оплати праці, норми праці, тарифні сітки, схема посадових окладів здійснюється відповідно до Закону України «Про оплату праці», Кодексу законів про працю України, нормативних актів з питань оплати праці, Генеральної, Галузевої, регіональної угод.

Розміри надбавок і доплат, премій, винагород, та інших заохочувальних, компенсаційних і гарантійних виплат встановлюються працівникам за обов'язковим погодженням з керівництвом Товариства.

Правила внутрішнього трудового розпорядку (режим роботи і відпочинку, час початку і закінчення роботи, тривалість змін, застосування підсумованого обліку робочого часу і т.д.) схвалюються загальними зборами трудового колективу Філії за попереднім погодженням з Товариством.

Філія веде первинний облік робочого часу та проводить нарахування заробітної плати працівників, подає органу держстатистики за своїм місцезнаходженням форми державних статистичних спостережень з праці.

Ліквідація Філії

Припинення діяльності Філії здійснюється на основі прийнятого правлінням Товариства рішення про ліквідацію або реорганізацію, згідно з чинним законодавством. Філія вважається ліквідованою після виключення запису про неї з відомостей про Товариства з Єдиного державного реєстру [42]».

2.2. Аналіз фінансового стану підприємства

Оцінка фінансового стану починається з аналізу активів та пасивів балансу. Активи балансу відображають стан і розташування засобів підприємства у загальному грошовому вираженні, тоді як пасиви показують джерела їх формування. Для проведення такого аналізу складемо порівняльний аналітичний баланс.

Порівняльний аналітичний баланс можна сформувати з вихідного балансу, здійснюючи ущільнення окремих статей і доповнюючи його відповідними показниками структури та динаміки, що відображають статику та динаміку фінансового стану підприємства. Цей баланс включає показники як горизонтального, так і вертикального аналізу.

Аналіз активів підприємства Філія АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» у вигляді горизонтального та вертикального аналізу представлені у таблицях 2.1 та 2.2.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновки, що загальна вартість майна у 2021 році зменшилась на 1522 тис. грн (0,71%). В тому числі необоротні активи скоротилися на 3135 тис. грн (1,53%), основні засоби зменшилися на 3325 тис. грн (1,97%).

Таблиця 2.1 – Горизонтальний аналіз активів підприємства

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Горизонтальний аналіз			
				Абсолютна зміна, тис. грн		Відносна зміна, %	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Незавершені капітальні інвестиції	35 119	35 309	35 309	190	0	-0,54	0
Основні засоби	169 150	165 825	162 503	-3325,00	-3322,00	-1,97	-2,00
Необоротні активи	204 269	201 134	197 812	-3135,00	-3322,00	-1,53	-1,65
Запаси	1 834	2 779	3 962	945,00	1183,00	51,53	42,57
Дебіторська заборгованість	7 221	7 912	10 631	691,00	2719,00	9,57	34,37
Гроші та їх еквіваленти	28	30	280	2,00	250,00	7,14	833,33
Витрати майбутніх періодів	433	435	307	2,00	-128,00	0,46	-29,43
Інші оборотні активи	27	-	-	-	-	-	-
Оборотні активи	9 543	11 156	15 180	1613,00	4024,00	16,90	36,07
Баланс	213 812	212 290	212 992	-1522,00	702,00	-0,71	0,33

Джерело: складено автором за матеріалами фінансової звітності

Оборотні активи зросли на 1613 тис. грн (16,9%) через збільшення запасів на 945 тис. грн (51,53%) та дебіторської заборгованості на 691 тис. грн (9,57%), а гроші та їх еквіваленти та витрати майбутніх періодів зросли на 2 тис. грн, відповідно 7,14% та 0,46%.

У 2022 році загальна вартість майна збільшилася на 702 тис. грн (0,33%). Зокрема, необоротні активи скоротилися на 3322 тис. грн (1,65%), основні засоби зменшилися на 3322 тис. грн (2%). Оборотні активи зросли на 4024 тис. грн (36,07%) через збільшення запасів на 1183 тис. грн (42,57%) та дебіторської заборгованості на 2719 тис. грн (34,37%), а гроші та їх еквіваленти зросли на 250 тис. грн (833,33%) та витрати майбутніх періодів зменшилися на 128 тис. грн. (29,43%).

Аналізуючи дані таблиці 2.2 можна побачити, що найбільшу частину в необоротних активах складають основні засоби (79,11% - 2020 р., 78,11% - 2021 р., 76,3% - 2022 р.) Це пояснюється тим, що підприємство займається виробництвом продукції. В той самий час негативним є те, що незавершені капітальні інвестиції мають частку в середньому 16% у складі необоротних активів.

Таблиця 2.2 – Вертикальний аналіз активів підприємства

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Вертикальний аналіз		
				2020 р.	2021 р.	2022 р.
Незавершені капітальні інвестиції	35 119	35 309	35 309	16,43	16,63	16,58
Основні засоби	169 150	165 825	162 503	79,11	78,11	76,30
Необоротні активи	204 269	201 134	197 812	95,54	94,74	92,87
Запаси	1 834	2 779	3 962	0,86	1,31	1,86
Дебіторська заборгованість	7 221	7 912	10 631	3,38	3,73	4,99
Гроші та їх еквіваленти	28	30	280	0,01	0,01	0,13
Витрати майбутніх періодів	433	435	307	0,20	0,20	0,14
Інші оборотні активи	27	-	-	0,01	-	-
Оборотні активи	9 543	11 156	15 180	4,46	5,26	7,13
Баланс	213 812	212 290	212 992	100,00	100,00	100,00

Джерело: складено автором за матеріалами фінансової звітності

У розрізі оборотних активів найбільшу частку складає дебіторська заборгованість (3,38% -2020 р., 3,73% - 2021 р., 4,99% - 2022 р.). Запаси складають від 0,86% до 1,86% оборотних активів.

Далі аналізуємо пасиви балансу за допомогою горизонтального та вертикального аналізу і заносимо результати до таблиці 2.3 та 2.4.

За результатами таблиці 2.3 ми бачимо, що у 2021 році спостерігається зменшення власного капіталу на 27751 тис. грн (47,22%). Це зумовлено наявністю непокритого збитку, який зменшився на 3245 тис. грн (2,6%).

Таблиця 2.3 – Горизонтальний аналіз пасивів підприємства

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Горизонтальний аналіз			
				Абсолютна зміна, тис. грн		Відносна зміна, %	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Капітал у дооцінках	183 463	152 467	152 467	-30996,00	0,00	-16,89	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-124 693	-121 448	-122 592	3245,00	-1144,00	-2,60	0,94
Власний капітал	58 770	31 019	29 875	-27751,00	-1144,00	-47,22	-3,69
Поточна кредиторська заборгованість	154 274	181 271	183 117	26997,00	1846,00	17,50	1,02
Поточні забезпечення	768	-	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання і забезпечення	155 042	181 271	183 117	26229,00	1846,00	16,92	1,02
Баланс	213 812	212 290	212 992	-1522,00	702,00	-0,71	0,33

Джерело: складено автором за матеріалами фінансової звітності

Поточні зобов'язання та забезпечення також зросли на 26229 тис. грн (16,92%). У 2022 році продовжилося зменшення власного капіталу на 1144 тис. грн (3,69%). Відповідно непокритий збиток збільшився на 1144 тис. грн (0,94%). Поточні зобов'язання та забезпечення зросли на 1846 тис. грн (1,02%).

Вертикальний аналіз пасивів підприємства свідчить про велику долю непокритого збитку у структурі майна підприємства (-58,32% - 2020 р., -57,21% - 2021р., -57,56% -2022 р.). Значну частину займає поточна кредиторська заборгованість (72,15% - 2020 р., 85,39% - 2021 р., 85,97 – 2022 р.), що є негативним фактором.

Таблиця 2.4 – Вертикальний аналіз пасивів підприємства

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Вертикальний аналіз		
				2020 р.	2021 р.	2022 р.
Капітал у дооцінках	183 463	152 467	152 467	85,81	71,82	71,58
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-124 693	-121 448	-122 592	-58,32	-57,21	-57,56
Власний капітал	58 770	31 019	29 875	27,49	14,61	14,03
Поточна кредиторська заборгованість	154 274	181 271	183 117	72,15	85,39	85,97
Поточні забезпечення	768	-	-	0,36	0,00	0,00
Поточні зобов'язання і забезпечення	155 042	181 271	183 117	72,51	85,39	85,97
Баланс	213 812	212 290	212 992	100,00	100,00	100,00

Джерело: складено автором за матеріалами фінансової звітності

Оцінка фінансового стану підприємства містить аналіз його ліквідності та платоспроможності. Це вимагає оцінки активів та пасивів та обчислення показників, які відображають рівень ліквідності. Перевірка ліквідності балансу включає порівняння активів, розділених за ступенем ліквідності, з короткостроковими зобов'язаннями, оціненими за строком погашення. Залежно від результатів цього аналізу активи та пасиви підприємства розподіляються на відповідні групи (табл. 2.5).

Аналізуючи структуру активів за роками, можна побачити, що у 2020 році важко реалізовані активи склали 95,54%. Найбільш ліквідні активи становили всього 0,01%, в той час, як швидко та повільно реалізовані активи склали 3,39% та 1,06% відповідно. У 2021 році важко реалізовані активи становили вже 94,74%. Повільно та швидко реалізовані активи відповідно склали 1,51% та 3,73%. Найбільш ліквідні активи залишилися на такому ж низькому рівні.

Таблиця 2.5 – Групування статей активу та пасиву балансу підприємства

Найменування показника	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Найбільш ліквідні активи А1	28	0,01	30	0,01	280	0,13
Швидко реалізовані активи А2	7 248	3,39	7 912	3,73	10 631	4,99
Повільно реалізовані активи А3	2 267	1,06	3 214	1,51	4 269	2,00
Важко реалізовані активи А4	204 269	95,54	201 134	94,74	197 812	92,87
Найбільш термінові зобов'язання П1	155 042	72,51	181 271	85,39	183 117	85,97
Короткострокові зобов'язання П2	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Довгострокові зобов'язання П3	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Постійні зобов'язання П4	58 770	27,49	31 019	14,61	29 875	14,03

Джерело: складено автором за матеріалами фінансової звітності

У 2022 році відсоток важко реалізованих активів незначно знизився і склав 92,87%. Також зросли значення швидко та повільно реалізованих активів – 4,99% та 2%. Найбільш ліквідні активи також збільшилися до величини 0,13%.

Згідно даних фінансової звітності на підприємстві відсутні короткострокові та довгострокові зобов'язання у формі кредитів та позик. Найбільш термінові зобов'язання протягом досліджуваного періоду зростають і у 2022 році становили 85,97%. Постійні зобов'язання зменшилися і склали 14,03%.

За результатами аналізу можна зробити висновки, що баланс підприємства має недостатню ліквідність. Це зумовлено невиконанням умов ліквідності $A1 > P1$, $A2 > P2$, $A3 > P3$, $A4 < P4$. У структурі майна підприємства дуже велика частка важко реалізованих активів. Все це вказує на загрози фінансовій безпеці підприємства, тобто досліджуване підприємство є неплатоспроможним.

Розрахуємо показники фінансової стійкості та відобразимо результати Додатку Д.

Власні обігові кошти або робочий капітал – це оборотні активи, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань. Відсутність робочого капіталу Філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» означає нездатність платити поточні борги, а також й неможливість розширювати виробництво.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), який характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів, його незалежність від позикових джерел, заходиться на рівні 0,27 у 2020 році, і поступово знижується до 0,14 у 2022 році, що є негативною тенденцією. Нормативне значення цього коефіцієнту дорівнює 0,5. В свою чергу зростає коефіцієнт фінансової залежності до 0,86. Це свідчить про збільшення зовнішніх зобов'язань підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами показує від'ємне значення, але поступово зростає. Протягом вивченого періоду цей показник збільшився на 18,83 одиниць. Коефіцієнт маневреності власного капіталу також від'ємний через перевищення поточних зобов'язань над оборотними активами, що свідчить про обмежені можливості використання власних коштів підприємством.

Відношення позикового капіталу до загальної структури активів характеризує ступінь участі позикового капіталу у формуванні активів. У 2020 році на кожен гривню загальних джерел припадало 0,73 гривні позикових коштів. За 2021 рік цей показник виріс до 0,85 гривні, а у 2022 досяг значення 0,86. Такі показники свідчать про те, що активи перевищують борги підприємства. В цілому можна зробити висновки, що всі показники виходять за межі норми.

2.3. Оцінка ефективності діяльності філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів»

Проводимо аналіз майнового стану Філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП». Такий аналіз включає дослідження складу і структури майна, вивчення джерел його формування та змін у його складових. Оцінку майнового стану підприємства проводимо шляхом розрахунку відповідних показників і фінансових коефіцієнтів (таблиця 2.6).

Власні обігові кошти або робочий капітал – це оборотні активи, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань. Відсутність робочого капіталу Філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» означає нездатність платити поточні борги, а також й неможливість розширювати виробництво.

Загальна вартість активів підприємства протягом досліджуваного періоду у 2021 році відносно 2020 року зменшилася на 1522 тис. грн, а у 2022 році відносно 2021 року зросла на 702 тис. грн. В результаті загальна вартість активів підприємства у 2022 році в порівнянні з 2020 роком зменшилася на 820 тис. грн.

Середня вартість основних засобів за цей період знизилася на 7121,5 тис. грн, що свідчить про використання застарілих основних засобів, їх вибуття, не відбуваються дії стосовно оновлення основних засобів.

Показник фондоозброєності зростає. В 2022 році він виріс на 81,52 тис. грн на одного працівника в порівнянні з 2020 роком. Це може свідчити про збільшення основних засобів на працівника, але скоріш за все це пов'язано зі зменшенням кількості працівників.

Таблиця 2.6 – Показники майнового стану Філії АТ «ДПЗКУ»
«Новоукраїнський КХП»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення		
				2021/2020	2022/2021	2022/2020
Валюта балансу, тис. грн	213812	212290	212992	-1 522,00	702,00	-820,00
Середня величина основних засобів, тис. грн	171285,5	167487,5	164164	-3 798,00	-3 323,50	-7 121,50
Фондоозброєність, тис. грн/чол.	1181,279	1249,91	1262,80	68,63	12,89	81,52
Фондовіддача	0,01	0,10	0,23	0,09	0,13	0,22
Частка основних засобів в активах	79,11	78,11	76,30	-1,00	-1,82	-2,82
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,09	0,11	0,12	0,02	0,01	0,03
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Коефіцієнт мобільності активів	0,05	0,06	0,08	0,01	0,02	0,03
Коефіцієнт постійності активів	0,95	0,94	0,92	-0,01	-0,02	-0,03
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,05	0,06	0,08	0,01	0,02	0,03

Джерело: складено автором за матеріалами фінансової звітності

Показник фондівддачі показує ефективність використання засобів праці, тобто відображає скільки готової продукції припадає на одиницю основних засобів. Протягом досліджуваного періоду фондівддача збільшується, але залишається на дуже низькому рівні. У 2021 році виробляється 0,1 грн продукції на 1 грн основних засобів, що на 0,09 більше ніж у 2020 році. У 2022 році фондівддача складає 0,23, тобто 0,23 грн продукції виробляється на 1 грн основних засобів, що на 0,13 більше ніж у 2021 році.

Частка основних засобів в активах поступово зменшується, але все одно складає дуже велику частину 76,3%. За період з 2020 року по 2022 рік показник

фізичного зносу основних засобів виріс на 3%. Коефіцієнт оновлення основних засобів дорівнює нулю, так як не відбувалося їх придбання. Співвідношення частки основних засобів в активах та коефіцієнту зносу представлено на рис. 2.1.

Коефіцієнт мобільності активів повільно зростає, але наразі є досить низьким. У 2020 році на кожен гривню необоротних активів припадало лише 0,05 грн оборотних, у 2021 році – 0,06 грн, і у 2022 році цей показник склав 0,08 грн.

Таким чином, показники майнового стану підприємства залишаються на дуже низькому рівні, але можна спостерігати тенденцію до їх збільшення. В майбутньому необхідно впроваджувати заходи для покращення майнового стану підприємства.

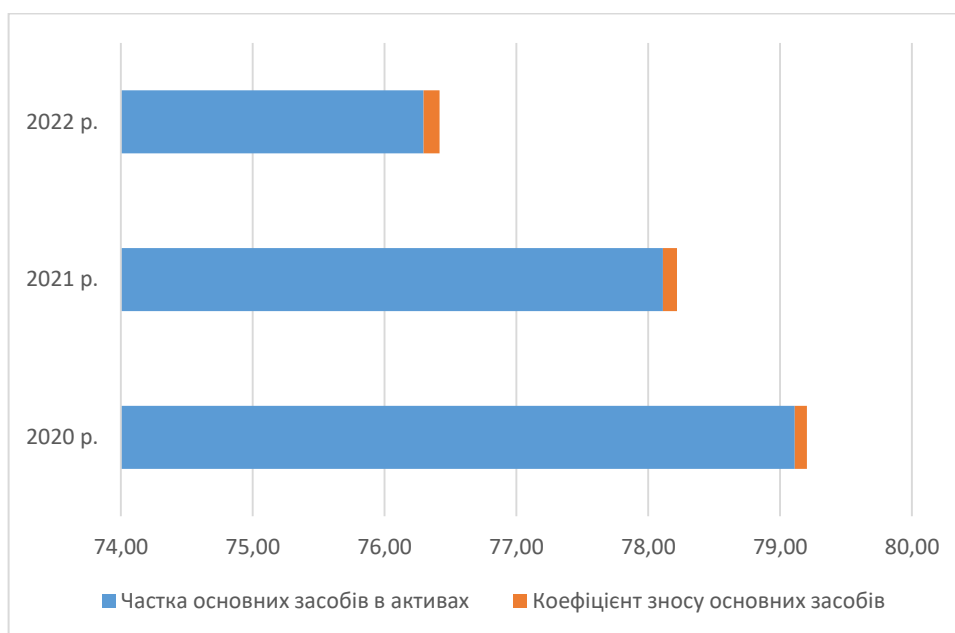

Рисунок 2.1 – Співвідношення частки основних засобів в активах та коефіцієнту зносу

Джерело: побудовано автором

Для дослідження ефективності діяльності підприємства ми використовуємо форму №2 «Звіт про фінансові результати підприємства». Дані заносимо у таблицю 2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка основних показників діяльності підприємства

Найменування показника	Показники, тис. грн			Темпи зростання, %	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021/2020	2022/2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1 035	17 240	38 483	1565,70	123,22
Собівартість реалізованої продукції	20 660	36 323	31 812	75,81	-12,42
Валовий прибуток (збиток)	-19 625	-19 083	-6 671	-2,76	-65,04
Інші операційні доходи	60	66	41	10,00	-37,88
Адміністративні витрати	8 627	8 195	7 476	-5,01	-8,77
Витрати на збут	184	227	253	23,37	11,45
Інші операційні витрати	781	312	128	-60,05	-58,97
Фінансовий результат від операційної діяльності	-29 157	-27 751	-1 145	-4,82	-95,87
Фінансовий результат до оподаткування	-29 252	-27 751	-1 145	-5,13	-95,87
Чистий фінансовий результат	-29 252	-27 751	-1 145	-5,13	-95,87

Джерело: складено автором за матеріалами фінансової звітності

Підсумовуючи розрахунки в таблиці 2.7, можна зробити висновки, що чистий дохід від реалізації продукції у 2021 році збільшився на 1565,7% у порівнянні з 2020 роком, а у 2022 році в порівнянні з 2021 роком на 123,22%. У той же час собівартість реалізованої продукції зросла на 75,81% у 2021 році в порівнянні з 2020 роком, а у 2022 році вона знизилась на 12,42%.

Зростання собівартості є негативною тенденцією, оскільки це свідчить про зростання динаміки собівартості над динамікою чистого доходу від реалізації. У результаті підприємство зазнає значних збитків.

Відповідно валовий збиток зменшився на 2,76% у 2021 році та на 65,04% у 2022 році в порівнянні з 2021 роком, що є результатом збільшення чистого доходу від реалізації продукції.

Чистий фінансовий результат має від'ємне значення, але намітилися позитивні тенденції. У 2021 році значення чистого фінансового результату збільшилося на 5,13%, а вже у 2022 році - на 95,87% і склало -1145 тис. грн.

Для оцінювання показників ефективності використовують сукупність даних, які зазначені у бухгалтерських, фінансових, управлінських та інших облікових звітах підприємства. У загальному сенсі ефективність – це оцінка та порівняння результатів діяльності підприємства з витраченими ресурсами. Цей показник відображає не тільки досягнутий результат, але й спосіб його досягнення. Тому для розрахунку необхідно використовувати відносні показники, які обчислюються на основі результатів і витрат у процесі діяльності підприємства.

Динаміку результатів діяльності філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» зобразимо на рисунку 2.2.

Коефіцієнт покриття, розрахований в таблиці 2.8, дуже далекий від нормативного значення, що свідчить про неліквідний баланс. Коефіцієнт швидкої ліквідності також відхиляється від нормативного значення $K_{шл} = 0,8$, що свідчить про неможливість погасити поточні зобов'язання підприємства за рахунок можливих надходжень грошових засобів.

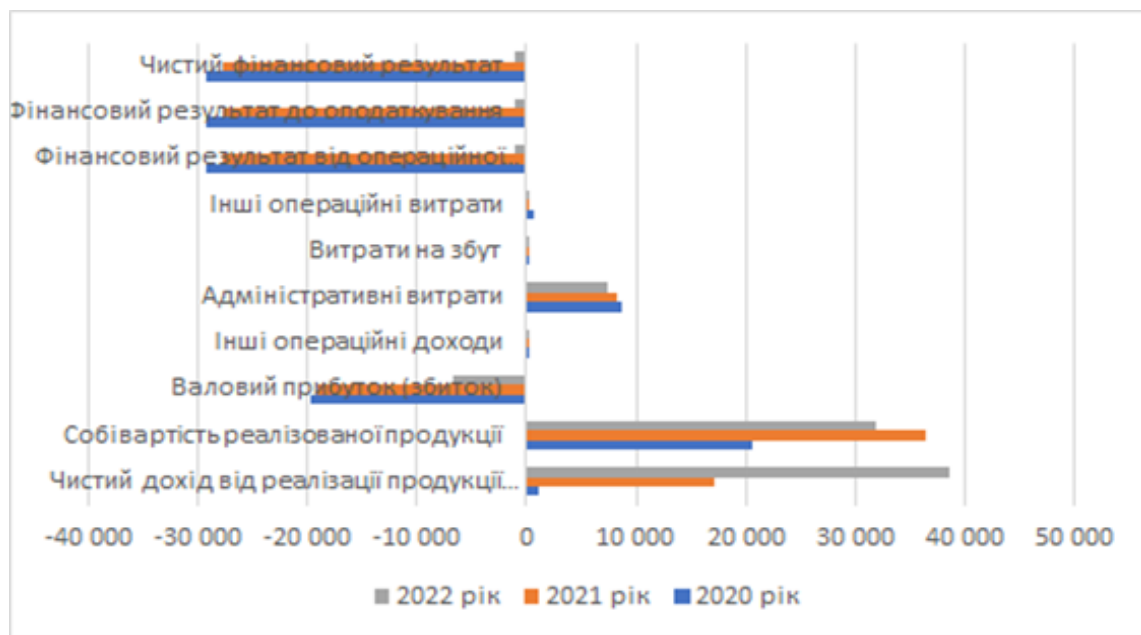

Рисунок 2.2 – Динаміка результатів діяльності філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів»

Джерело: побудовано автором

Розрахуємо коефіцієнти ліквідності та результати представимо у таблиці 2.8

Таблиця 2.8 – Аналіз показників ліквідності

Показники	Формула	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення	
					2021/2020	2022/2021
Коефіцієнт покриття	$K_{\text{покp}} = \frac{\text{ОА}}{\text{ПЗ}}$	0,06	0,06	0,08	0,00	0,02
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{\text{шл}} = \frac{\text{ОА} - \text{Запаси}}{\text{ПЗ}}$	0,05	0,05	0,06	0,00	0,01
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{\text{фл}} = \frac{\text{ГК}}{\text{ПЗ}}$	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	$K_{\text{деб/кред}} = \frac{\text{ДЗ}}{\text{ПКЗ}}$	0,05	0,04	0,06	-0,01	0,02

Джерело: складено автором за матеріалами фінансової звітності

Протягом усього періоду, коефіцієнт абсолютної ліквідності залишався нульовим, що вказує на неможливість негайного погашення поточної заборгованості з наявних грошових коштів, адже у підприємства немає 183 117 тис. грн у 2022 році. Це може свідчити про дуже низьку ліквідність за цим показником.

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості також знаходиться на низькому рівні, тоді як нормативне значення повинно дорівнювати або бути більше одиниці.

Динаміку показників ліквідності підприємства у 2020 – 2022 роках зображено на рис. 2.3.

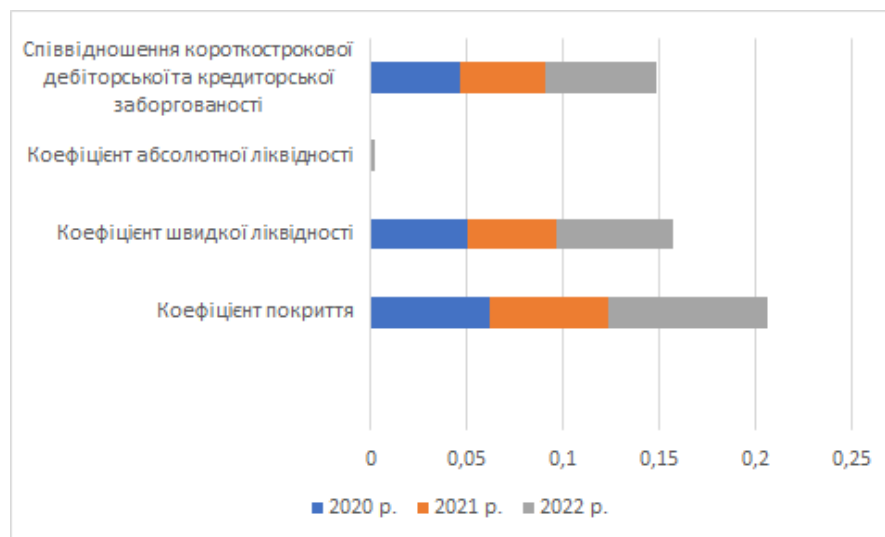

Рисунок 2.3 – Динаміка показників ліквідності філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП» у 2020 -2022 роках

Джерело: побудовано автором

Результати дослідження рівня ділової активності філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП» представлені в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз показників ділової активності Філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів»

Показники	Формула	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Темп зростання, %	
					2021/2020	2022/2021
Коефіцієнт ділової активності необоротного капіталу	$K_{HA} = \frac{ЧД}{HA}$	-0,14	-0,14	-0,01	-3,65	-95,80
Коефіцієнт ділової активності оборотного капіталу	$K_{HA} = \frac{ЧД}{OA}$	-3,07	-2,49	-0,08	-18,85	-96,97
Коефіцієнт ділової активності власних ресурсів	$K_{HA} = \frac{ЧД}{BK}$	-0,50	-0,89	-0,04	79,74	-95,72
Коефіцієнт ділової активності залучених ресурсів	$K_{HA} = \frac{ЧД}{ПК}$	-0,19	-0,15	-0,01	-18,86	-95,92

Джерело: складено автором за матеріалами фінансової звітності

Згідно з даними таблиці 2.9, коефіцієнти ділової активності показують на неефективне використання як необоротного, так і оборотного капіталу, а також власних ресурсів підприємства. Проте у 2022 році темпи скорочення ділової активності значно знизилися.

У 2021 році коефіцієнт ділової активності необоротного капіталу залишився на рівні 2020 року, а у 2022 році темп падіння знизився на 95,8%.

Коефіцієнт ділової активності оборотного капіталу у 2021 році збільшився на 18,85%, а у 2022 році темп падіння знизився на 96,97%.

Темп падіння коефіцієнта ділової активності власних ресурсів збільшився на 79,74% у 2021 році через зменшення власного капіталу підприємства. Проте в 2022 році цей темп падіння знизився на 95,72%, що пов'язане зі зменшенням збитків.

Коефіцієнт ділової активності залучених ресурсів має подібні тенденції. У 2021 році темп падіння зменшився на 18,86%, а вже у 2022 році на 95,92%.

Динаміка показників ділової активності Філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» за період 2020-2022 рр. представлена на рис. 2.4.

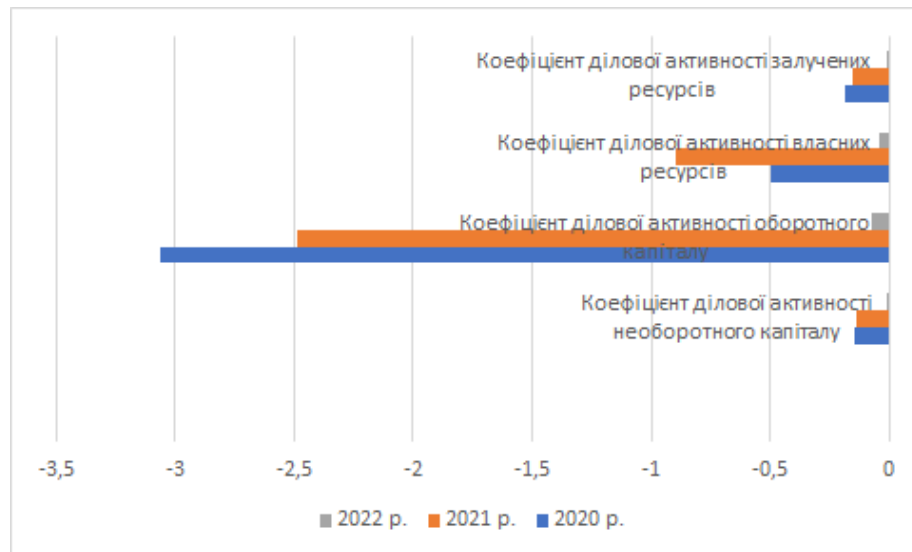

Рисунок 2.4. Динаміка показників ділової активності Філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» за період 2020-2022 рр.

Джерело: побудовано автором

Наступний крок для оцінки ефективності діяльності Філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» полягав у визначенні показників рентабельності. Результати оцінки заносимо в таблицю 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз показників рентабельності підприємства

Показники	Формула	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Темп зростання, %	
					2021/2020	2022/2021
Рентабельність активів	$R_a = \frac{ЧП}{A} \times 100\%$	-13,68	-13,07	-0,54	-0,04	-0,96
Рентабельність діяльності	$R_a = \frac{ЧП}{ЧД} \times 100\%$	-2826,28	-160,97	-2,98	-0,94	-0,98
Рентабельність власних ресурсів	$R_a = \frac{ЧП}{ВК} \times 100\%$	-49,77	-89,46	-3,83	0,80	-0,96
Рентабельність мобілізованих ресурсів	$R_a = \frac{ЧП}{ПК} \times 100\%$	-18,87	-15,31	-0,63	-0,19	-0,96

Джерело: складено автором за матеріалами фінансової звітності

Результати аналізу показників рентабельності підприємства за період 2020 - 2022 роки показано на рис. 2.5.

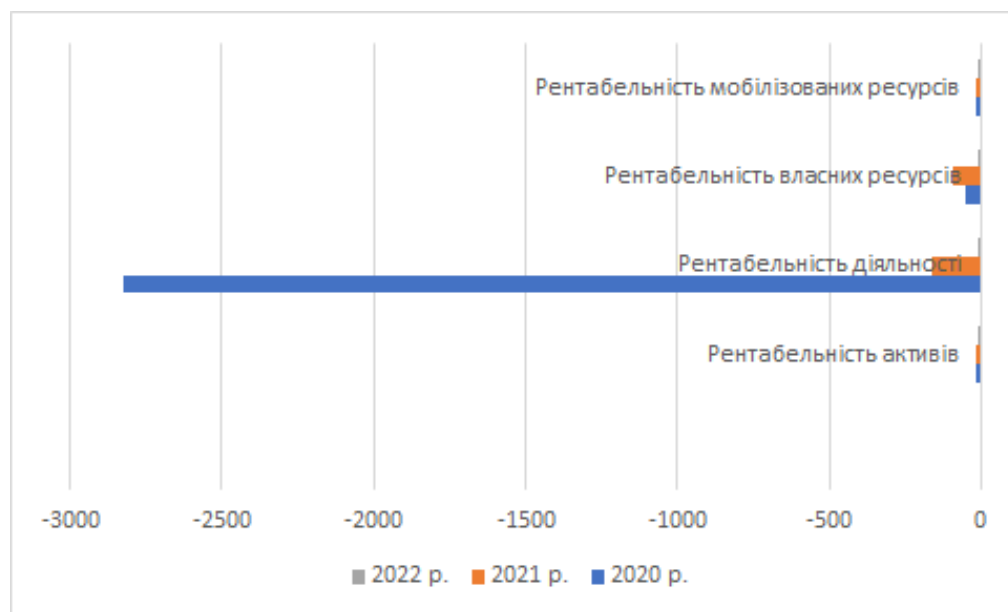

Рисунок 2.5. Аналіз показників рентабельності Філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» за період 2020-2022 рр.

Джерело: побудовано автором

На основі даних фінансової звітності та розрахунків показників рентабельності в таблиці 2.10 ми бачимо, що у досліджуваному періоді 2020 – 2022 рр. підприємство не мало чистого прибутку. Ця ситуація пояснюється тим, що збільшення чистого фінансового результату становить невеликий відсоток в порівнянні з обсягом майна та власним капіталом підприємства.

Філія «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» є відокремленим самостійним структурним підрозділом Акціонерного Товариства «Державна продовольчо-зернова корпорація України». Філія є правонаступником всіх прав і обов'язків філії державного підприємства «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів». Філія здійснює свою діяльність від імені Товариства і в межах повноважень, встановлених відповідним Положенням.

Аналіз фінансового стану філії «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» показав зменшення вартості майна у 2021 році на 1522 тис. грн (0,71%). Основні засоби зменшення на 3325 тис. грн (1,97%). Поточні зобов'язання та забезпечення також зросли на 26229 тис. грн (16,92%). У 2022 році продовжилося зменшення власного капіталу на 1144 тис. грн (3,69%). Відповідно непокритий збиток збільшився на 1144 тис. грн (0,94%). В цілому можна зробити висновки, що всі показники виходять за межі норми.

Згідно оцінки показників ефективності діяльності підприємства, коефіцієнт покриття, дуже далекий від нормативного значення, що свідчить про неліквідний баланс. Протягом усього періоду, коефіцієнт абсолютної ліквідності залишався нульовим, що вказує на неможливість негайного погашення поточної заборгованості з наявних грошових коштів.

Частка основних засобів в активах поступово зменшується, але все одно складає дуже велику частину 76,3%. Коефіцієнт оновлення основних засобів дорівнює нулю, оскільки не відбувалося їх придбання.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛІЇ АТ «ДПЗКУ» «НОВОУКРАЇНСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

3.1. Визначення стратегічних та оперативних напрямів підвищення ефективності діяльності харчового підприємства

Визначення стратегічних та оперативних напрямків для підвищення ефективності діяльності харчового підприємства передбачає ідентифікацію ключових проблем, з якими стикається підприємство. Важливо також враховувати специфіку його функціонування у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Проведений у другому розділі аналіз активів та пасивів балансу, основних фінансово-економічних показників та показників ефективності встановив, що Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів є наразі збитковим, оскільки підприємство має суттєві проблеми з ліквідністю: високий рівень заборгованості, проблеми з грошовими потоками та недостатній обіг капіталу, що створює для нього фінансові труднощі.

Забезпечення необхідного ступеня ліквідності та платоспроможності можна забезпечити за рахунок напрямів, представлених на рис. 3.1.

Фінансовий аналіз у другому розділі та аналіз даних з відкритих джерел виявив низку проблем, які негативно впливають на кінцевий результат діяльності підприємства:

1. зменшення обсягів реалізації продукції та відмова від виробництва зокрема вівсяних пластівців, спричинене зниженням попиту на продукцію, підвищенням рівня конкуренції, особливо з боку іноземних виробників.

Рисунок 3.1 – Напрями зростання рівня ліквідності та платоспроможності

Джерело: побудовано автором

2. слабка маркетингова та рекламна підтримка: відсутність маркетингових заходів та ефективної реклами призводить до низької впізнаваності продукції та, відповідно, до зниження продажів.

3. нестача інноваційних технологій: використання обладнання та технологій знижує конкурентоспроможність підприємства, підвищує виробничі витрати та зменшує ефективність виробництва.

4. низька ефективність управління: неефективні управлінські рішення призводять до нераціонального використання ресурсів і зниження фінансової стабільності підприємства. Постійно змінюване керівництво може призводити до поганих рішень, що стосуються виробничих процесів, маркетингової стратегії, фінансового планування та інших ключових аспектів діяльності підприємства.

5. економічна та політична нестабільність: війна посилила внутрішню економічну нестабільність в Україні, включаючи інфляцію, валютні коливання та політичні проблеми, що негативно впливають на фінансовий стан підприємства.

6. нестача трудових ресурсів: через мобілізацію на підприємстві зменшилась кількість робітників. Влаштовуватись на роботу приходять люди без досвіду, яких потрібно навчати. Багато з них переселенці, які шукають тимчасову роботу [33].

На рисунку 3.2 представлено перелік основних проблем та рівень їхнього впливу за експертними оцінками (за шкалою від 1 до 100).

Виявлені проблеми допомагають сформулювати стратегічні та оперативні заходи для підвищення ефективності діяльності Новоукраїнського комбінату хлібопродуктів, представлена на рис. 3.3.

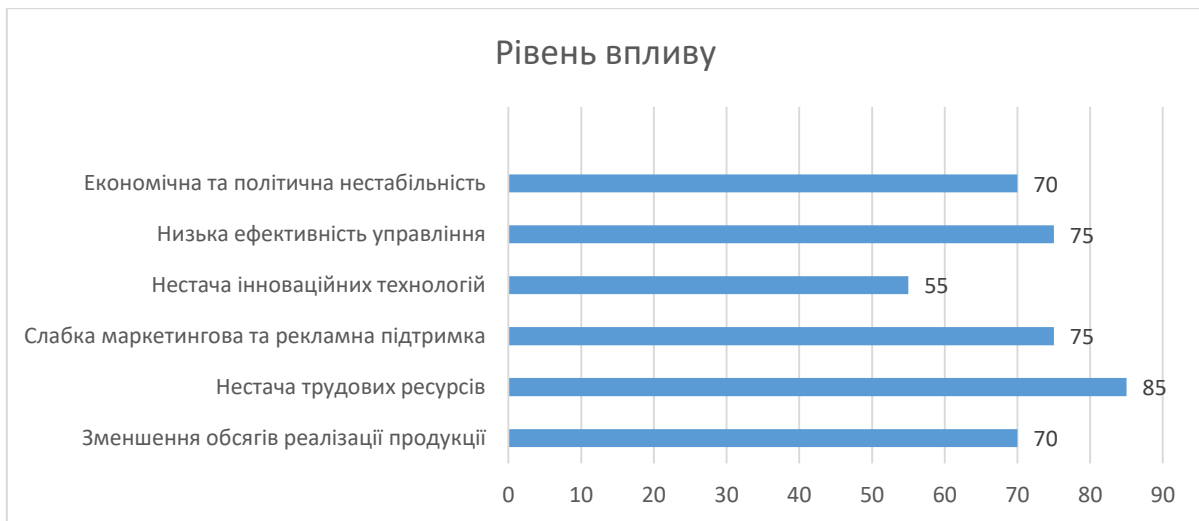

**Рисунок 3.2 – Проблеми ефективності діяльності філії АТ «ДПЗКУ»
«Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів»**

Джерело: побудовано автором

**Рисунок 3.3 – Заходи підвищення ефективності діяльності Новоукраїнського
комбінату хлібопродуктів**

Джерело: побудовано автором

1. Оптимізація виробничих процесів включає:

- автоматизацію та модернізацію обладнання: інвестування у новітні технології та автоматизацію виробничих процесів може значно підвищити продуктивність та зменшити витрати;

- впровадження передових методів управління виробництвом, зокрема використання систем Lean Production або Six Sigma для оптимізації виробничих процесів та зменшення втрат.

Lean Production («ощадливе виробництво») – це методологія управління виробничими процесами, спрямована на максимізацію цінності для клієнта при мінімізації витрат. Головна мета – створення безперервного потоку виробничих процесів, що забезпечує максимальну ефективність і мінімізацію втрат.

Six Sigma — це методологія управління якістю, яка спрямована на поліпшення процесів шляхом виявлення та усунення причин дефектів і мінімізації варіабельності в виробничих і бізнес-процесах. Вона використовує статистичні інструменти для аналізу та вдосконалення процесів, з метою досягнення максимальної якості продукції або послуг.

2. Розширення асортименту та покращення якості продукції:

- впровадження інновацій в продуктах, зокрема розробка нових видів продуктів з високою доданою вартістю, зокрема граноли.

3. Впровадження та реалізація маркетингових стратегій:

- аналіз ринку та конкурентів: регулярний моніторинг ринку та аналіз діяльності конкурентів для виявлення нових можливостей та загроз;

- розширення ринків збуту: вихід на нові ринки та розширення географії продажів через експорт продукції.

4. Підбір та ефективне управління персоналом:

- використання різноманітних каналів для пошуку персоналу, включаючи онлайн-платформи, агентства з працевлаштування та рекомендації поточних працівників;

- стимулювання продуктивності: впровадження систем мотивації, таких як бонуси та премії за досягнення високих результатів.

5. Залучення інвестицій та фінансування:

- залучення додаткових інвестицій: пошук стратегічних інвесторів або партнерів для фінансування модернізації;

- оптимізація фінансового управління: ефективне управління фінансовими ресурсами для зменшення витрат та підвищення рентабельності.

В результаті втілення запропонованих заходів по підвищенню ефективності діяльності підприємства можна розробити прогноз на 3 роки, який базується на використанні лінії тренду.

Зокрема, прогнозуємо значення основних статей балансу та показників діяльності підприємства.

У 2025 році прогнозуємо зменшення вартості основних засобів на 6,13%, що пов'язане з вибуттям застарілих знарядь праці та більш ефективного використання існуючих. На рис. 3.4 представлена лінія тренду, яка відображає тенденції зниження обсягу основних засобів.

Згідно прогнозу оборотні активи у 2025 році зростуть на 201% в порівнянні з 2022 роком. Це відбудеться за рахунок збільшення величини запасів на 125% у зв'язку з оптимізацією виробничих процесів. Зменшиться рівень дебіторської заборгованості на 7,37% за рахунок впровадження заходів ефективного менеджменту. Зростуть обсяги грошових коштів та їх еквівалентів у 2025 році в порівнянні з 2022 роком на 199%, що буде сприяти поліпшенню рівня платоспроможності та ліквідності підприємства.

Рисунок 3.4 – Прогноз обсягу основних засобів на 2025 рік

Джерело: побудовано автором

Відповідно у 2025 році зменшується величина необоротних активів підприємства на 4,85%.

Прогноз обсягу оборотних активів розрахуємо за допомогою лінії тренду, яка показана на рис. 3.5.

Рисунок 3.5 – Прогноз обсягу оборотних активів на 2025 рік

Джерело: побудовано автором

Обсяг власного капіталу підприємства за прогнозований період 2023 – 2025 роки зросте на 128% завдяки впровадженню стратегій оптимізації ресурсів. Розмір поточної кредиторської заборгованості знизиться на 9,44%.

3.2. Обґрунтування стратегічних та оперативних заходів підвищення ефективності діяльності підприємства

Розрахуємо прогноз балансу підприємства на 2023–2025 рр. після впровадження запропонованих заходів по підвищенню ефективності діяльності. Активна частина прогнозного балансу представлена у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Аналіз прогнозу динаміки активів Філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський КХП» на 2023 -2025 роки

	Показники, тис. грн				Темп зростання, %	
	2022	2023	2024	2025	2025/2024	2025/2022
Незавершені капітальні інвестиції	35 309	35436	35531	35680	0,42	1,05
Основні засоби	162 503	159179	155855	152532	-2,13	-6,13
Необоротні активи	197 812	194615	191386	188212	-1,66	-4,85
Запаси	3962	10172	18638	33115	77,67	125,82
Дебіторська заборгованість	10 631	10367	10023	9848	-1,75	-7,37
Гроші та їх еквіваленти	280	778	1524	2518	65,22	199,29
Витрати майбутніх періодів	307	298	276	244	-11,59	-20,52
Оборотні активи	15 180	21615	30461	45725	50,11	201,22
Баланс	212 992	216230	221847	233937	5,45	9,83

Джерело: розраховано автором

На основі таблиці 3.1 прогнозуємо:

- незавершені капітальні інвестиції зростуть на 1,05% у 2025 році відносно 2022 року;
- основні засоби у 2025 році зменшуються на 6,13% порівняно з 2022 роком за рахунок вибуття застарілих та модернізацією існуючих;
- необоротні активи скоротяться на 4,95% у 2025 році порівняно з 2022 роком за рахунок зменшення основних засобів;
- запаси у 2025 році порівняно з 2022 роком зростуть на 125% у зв'язку з оптимізацією виробничих процесів;
- дебіторської заборгованості скоротиться на 7,37% за рахунок впровадження заходів ефективного менеджменту.
- грошові кошти та їх еквіваленти у 2025 році в порівнянні з 2022 роком зростуть на 199% завдяки розширенню асортименту та збільшенню випуску продукції;
- оборотні активи у 2025 році порівняно з 2022 роком зростуть на 201.22% завдяки використанню Lean Production або Six Sigma.

На основі таблиці 3.2 можемо зробити прогноз, що у 2025 році порівняно з 2022 роком вартість власного капіталу зросте на 128% за рахунок скорочення непокритих збитків на 73,34% та скороченням капіталу у дооцінках на 33,89%.

Поточна кредиторська заборгованість у 2025 році прогнозується на рівні 165822 тис. грн, що на 9,44% більше ніж у 2022 році. Незначне скорочення поточної кредиторської заборгованості пов'язане з необхідністю покриття збитків попередніх періодів.

Динаміка прогнозу активів балансу підприємства за 2023 – 2025 роки представлена на рис. 3.6.

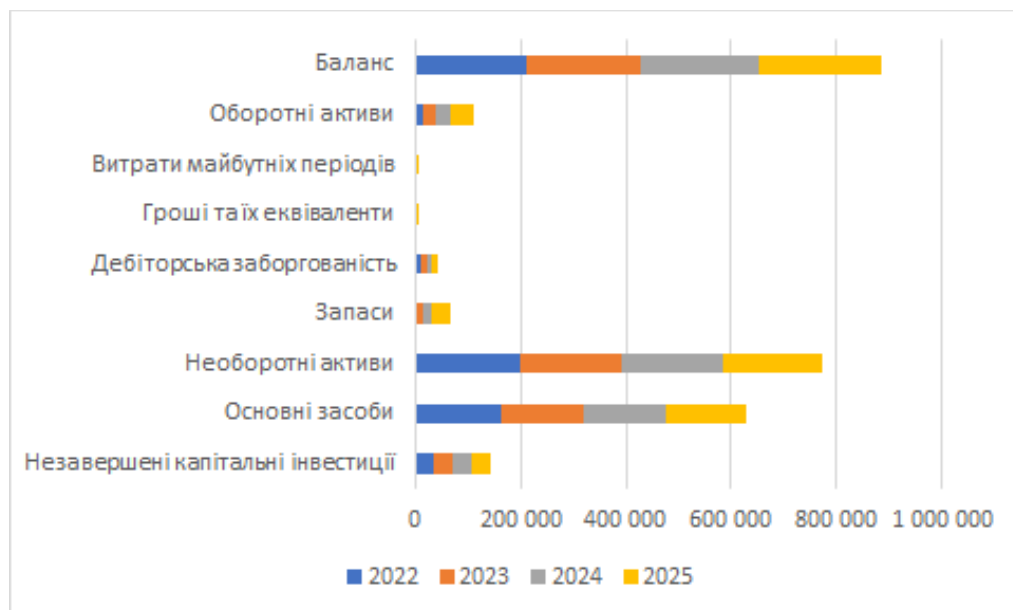

Рисунок 3.6 – Динаміка прогнозу активів балансу філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП»

Джерело: побудовано автором

Пасивна частина прогнозного балансу представлена у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Аналіз прогнозу динаміки пасивів Філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський КХП» на 2023 -2025 роки

	Показники, тис. грн				Темп зростання, %	
	2022	2023	2024	2025	2025/2024	2025/2022
Капітал дооцінках у	152 467	131793	116295	100797	-13,33	-33,89
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-122 592	-82998	-62637	-32682	-47,82	-73,34
Власний капітал	29 875	48795	53658	68115	26,94	128,00
Поточна кредиторська заборгованість	183 117	167435	168189	165822	-1,41	-9,44
Поточні зобов'язання і забезпечення	183 117	167435	168189	165822	-1,41	-9,44
Баланс	212 992	216230	221847	233937	5,45	9,83

Джерело: розраховано автором

Динаміка прогнозу пасивів балансу підприємства за 2023–2025 роки представлена на рис. 3.7.

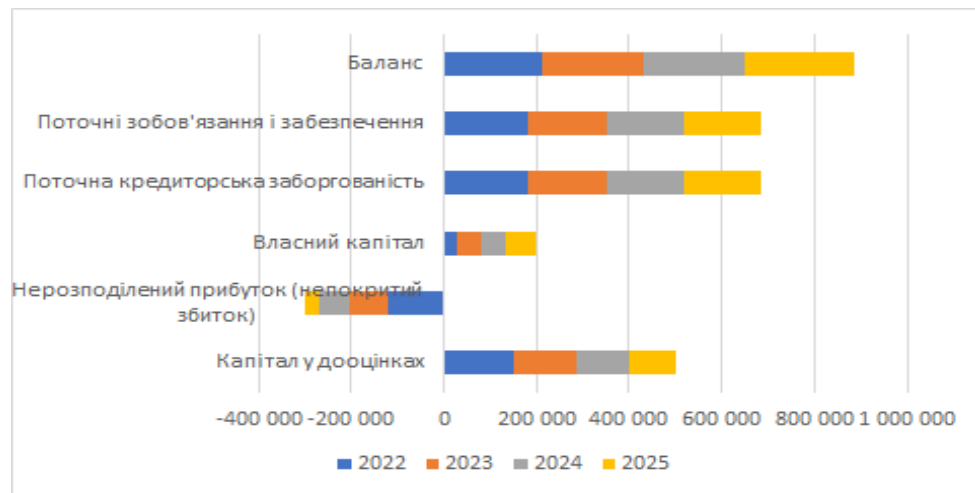

Рисунок 3.7 – Динаміка прогнозу пасивів балансу філії АТ «ДПЗКУ»
«Новоукраїнський КХП»

Джерело: побудовано автором

Запропоновані заходи по підвищенню ефективності роботи підприємства в прогностичному періоді дають можливість покращити його платоспроможність.

За результатами аналізу (таблиця 3.3) можна зробити висновки, що прогностичний баланс підприємства на 2025 рік має недостатню ліквідність. Про це свідчить невиконання умов ліквідності $A1 > П1$, $A2 > П2$, $A3 > П3$, $A4 < П4$. У структурі майна підприємства залишається велика частка важко реалізованих активів 80,45%, аде в порівнянні з 2022 роком їх частка зменшилася на 12,42%. Все це вказує на можливе поліпшення платоспроможності підприємства у майбутньому.

Найбільш термінові зобов'язання протягом прогностичного періоду знижуються на 15,09% і їх частка складає 70,88%. Відповідно частка постійних зобов'язань збільшується на 15,09% і складають 29,12%. Це є результатом того, що у підприємства відсутні довгострокові та короткострокові зобов'язання.

Частка найбільш ліквідних активів може зрости майже на 1% і буде становити 1,08%. Частка швидко реалізованих активів може скоротитися до 4,21%, що пов'язане зі зменшенням дебіторської заборгованості у 2025 році. Частка повільно реалізованих активів збільшується до 14,26% внаслідок збільшення обсягів запасів.

Таблиця 3.3 – Групування статей активу та пасиву балансу підприємства на 2023-2025 рр.

Найменування показника	2022		2023		2024		2025	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Найбільш ліквідні активи А1	280	0,13	778	0,36	1524	0,69	2518	1,08
Швидко реалізовані активи А2	10 631	4,99	10367	4,79	10023	4,52	9848	4,21
Повільно реалізовані активи А3	4 269	2,00	10 470	4,84	18 914	8,53	33 359	14,26
Важко реалізовані активи А4	197812	92,87	194615	90,00	191386	86,27	188212	80,45
Найбільш термінові зобов'язання П1	183117	85,97	167435	77,43	168189	75,81	165822	70,88
Короткострокові зобов'язання П2	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Довгострокові зобов'язання П3	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Постійні зобов'язання П4	29 875	14,03	48795	22,57	53658	24,19	68115	29,12

Джерело: розраховано автором

Розрахуємо коефіцієнти ліквідності на 2025 рік та результати занесемо у таблиці 3.4.

Як бачимо, показники ліквідності у прогнозі на 2025 рік збільшуються, але все одно не досягають нормативного значення. Коефіцієнт покриття збільшиться на 0,2 пункти і складе 0,28.

Таблиця 3.4 – Аналіз показників ліквідності на період прогнозу 2023 – 2025 рр.

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення	
					2024/2025	2022/2025
Коефіцієнт покриття	0,08	0,13	0,18	0,28	0,09	0,20
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,06	0,07	0,07	0,08	0,01	0,02
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,00	0,00	0,01	0,02	0,01	0,02
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,06	0,06	0,06	0,06	0,00	0,00

Джерело: розраховано автором

Коефіцієнти швидкої та абсолютної ліквідності у 2025 році відносно 2022 року зростають однаковим темпом на 0,02 пункти і складають відповідно 0,08 та 0,02 при нормативних значеннях коефіцієнта швидкої ліквідності 0,7 та коефіцієнта абсолютної ліквідності 0,2.

Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості в прогнозі на 2025 рік залишається на тому ж рівні 0,06, що і у 2022 році.

На наступному кроці будемо прогнозувати основні показники діяльності філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП» на 2023 – 2025 роки. Результати прогнозу заносимо у таблицю 3.5.

На основі таблиці 3.5 можна зробити наступний прогноз:

- у 2025 році в порівнянні з 2022 роком обсяги чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зросте 93957 тис. грн в результаті підвищення продуктивності праці.

- собівартість реалізованої продукції в 2025 році знизиться на 1157 тис. грн внаслідок запровадження передових технологій;
- сума витрат на збут збільшиться на 34 тис. грн та інші операційні витрати зростуть на 7 тис. грн у зв'язку з поточними потребами;
- у 2025 році в порівнянні з 2022 роком фінансовий результат від операційної діяльності збільшиться на 76691 тис. грн в результаті удосконалення управління витратами, що призведе до їх економії та збільшення конкурентоспроможності.

Таблиця 3.5 – Динаміка основних показників діяльності Філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» за період 2020 -2022 роки

Найменування показника	Показники, тис. грн				Відхилення, тис. грн	
	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік	2024/2025	2022/2025
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	38 483	64764	96083	132440	36357	93957
Собівартість реалізованої продукції	31 812	47153	42320	30655	-11665	-1157
Валовий прибуток (збиток)	-6 671	17611	53763	101785	48022	95114
Адміністративні витрати	7 476	8959	9125	9234	109	1758
Витрати на збут	253	256	278	287	9	34
Інші операційні витрати	128	124	123	135	12	7
Фінансовий результат від операційної діяльності	-1 145	8272	44237	92129	47892	93274
Чистий фінансовий результат	-1 145	6783	36274	75546	39271	76691

Джерело: розраховано автором

Прогноз обсягу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) розрахуємо за допомогою лінії тренду, який представлений на рис. 3.8. Значення коефіцієнта детермінації $R^2 = 1$, що свідчить про високу достовірність побудованого прогнозу та відповідної залежності.

Рисунок 3.8 – Прогноз чистого доходу від реалізації продукції філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП» на 2023 - 2025 рр.

Джерело: побудовано автором

Відобразимо прогноз динаміки основних фінансових показників діяльності підприємства на рис. 3.9.

Розрахуємо прогноз показників рентабельності Філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП» для оцінки ефективності діяльності. Результати оцінки заносимо в таблицю 3.6.

Можна зробити наступні висновки на основі таблиці 3.6 щодо рентабельності підприємства.

В результаті запровадження відповідних заходів по підвищенню ефективності діяльності підприємства протягом прогнозованого періоду 2023 – 2025 років спостерігається підвищення рівня всіх видів рентабельності. Так, рентабельність активів у 2025 році в порівнянні з 2022 роком підвищиться на 32,83% і буде складати 32,29%.

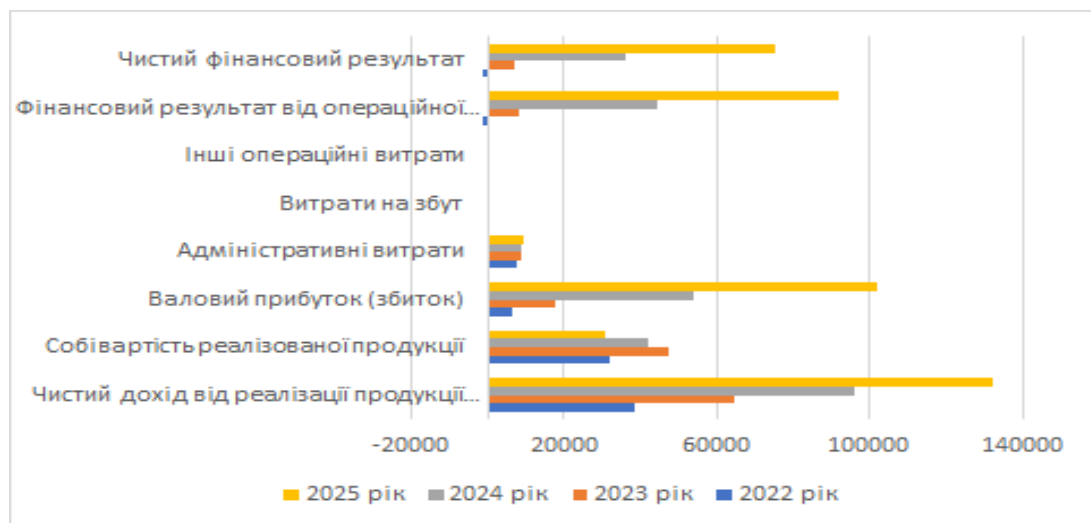

Рисунок 3.9 – Прогноз динаміки результатів діяльності філії АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» на 2023 – 2025 рр.

Джерело: побудовано автором

Також значно зросте рентабельність діяльності на 60% і досягне величини 57,04%. Отже, філія АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП» у 2025 році досягне достатніх показників рентабельності завдяки реалізації відповідних стратегічних та оперативних заходів для підвищення ефективності своєї діяльності.

Таблиця 3.6 – Аналіз показників рентабельності підприємства

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення, %	
					2024/2025	2022/2025
Рентабельність активів	-0,54	3,14	16,35	32,29	15,94	32,83
Рентабельність діяльності	-2,98	10,47	37,75	57,04	19,29	60,02
Рентабельність власних ресурсів	-3,83	13,90	67,60	110,91	43,31	114,74
Рентабельність мобілізованих ресурсів	-0,63	4,05	21,57	45,56	23,99	46,19

Джерело: розраховано автором

Результати прогнозу показників рентабельності підприємства за період 2023 - 2025 роки показано на рис. 3.10.

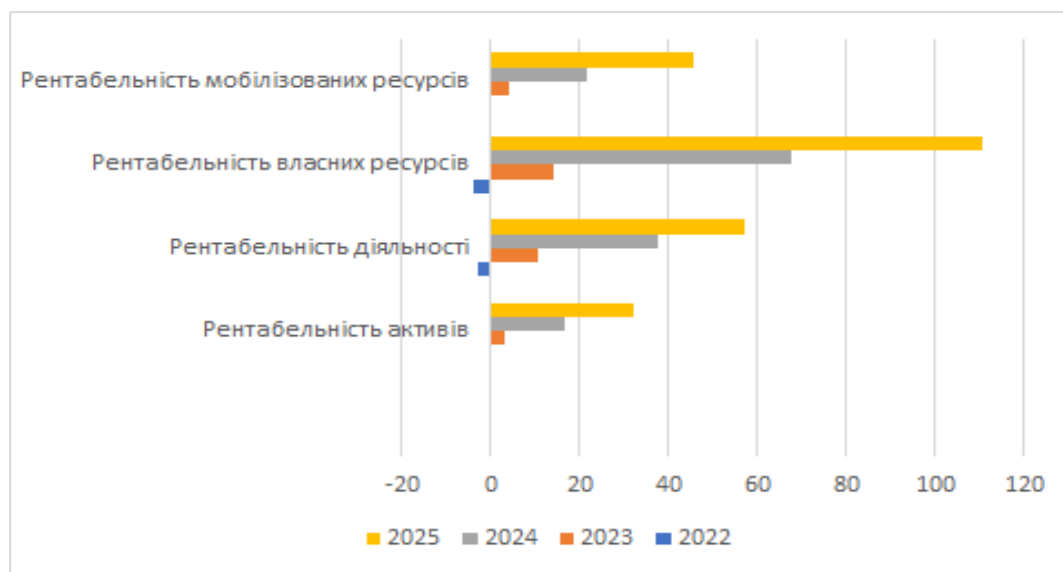

Рисунок 3.10 – Прогноз показників рентабельності філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП» на 2023 – 2025 рр.

Джерело: побудовано автором

Проведений у другому розділі аналіз діяльності Новоукраїнського КХП продемонстрував ключову проблему підприємства – збитковість, а також низьку ліквідність та платоспроможність. Для подолання цих проблем надані пропозиції щодо напрямів зростання рівня ліквідності та платоспроможності.

За допомогою експертних оцінок визначено рівень впливу основних проблем на ефективність діяльності філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів». Для подолання проблем запропоновані заходи підвищення ефективності діяльності підприємства.

Розроблені прогнози значення основних статей балансу та показників діяльності підприємства, а також побудови ліній тренду показали їх покращення, завдяки впровадженню запропонованих заходів підвищення ефективності діяльності Новоукраїнського комбінату хлібопродуктів.

ВИСНОВКИ

«Ефективність» є одним з основних аспектів у будь-якій галузі господарювання та людської діяльності, зокрема в економіці. Це поняття активно досліджується провідними вченими у контексті фінансово-економічних дисциплін. У ринкових умовах підприємства мають постійно контролювати та підвищувати свою ефективність, щоб забезпечити економічний розвиток.

Більшість науковців розглядає ефективність як відношення між результатом або ефектом та затратами, здійсненими підприємством під час його діяльності. Більшість також вважає, що «ефективність» – це «результативність» діяльності підприємства. Однак, вони не тотожними, основна різниця полягає в тому, що під результативністю розуміється порівняння результату з витратами, які здійснило підприємство для досягнення цього результату. У свою чергу, ефективність передбачає порівняння ефекту з витратами.

Для контролю ефективності діяльності підприємства необхідно постійно аналізувати показники його фінансово-господарської діяльності, оцінювати позицію на ринку та шукати можливості для подальшого розвитку, враховуючи при цьому усі впливові чинники. Разом з тим, економічна та соціальна ефективність діяльності визначається багатьма факторами. Тому у першому розділі було запропоновано узагальнену схему класифікації чинників підвищення ефективності діяльності підприємства.

У другому розділі роботи проведено аналіз фінансового стану філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський КХП». Завдяки здійсненому аналізу активів та пасивів балансу встановлено, що найбільшу частину в необоротних активах складають основні засоби (79,11% - 2020 р., 78,11% - 2021 р., 76,3% - 2022 р.) Це пояснюється тим, що підприємство займається виробництвом продукції. В той самий час негативним є те, що незавершені капітальні інвестиції мають частку в середньому 16% у складі необоротних активів.

У 2021 році спостерігається зменшення власного капіталу на 27751 тис. грн (47,22%), що зумовлено наявністю непокритого. Поточні зобов'язання та забезпечення також зросли на 26229 тис. грн (16,92%). У 2022 році продовжилося зменшення власного капіталу на 1144 тис. грн (3,69%). Відповідно непокритий збиток збільшився на 1144 тис. грн (0,94%). Поточні зобов'язання та забезпечення зросли на 1846 тис. грн (1,02%).

За результатами аналізу баланс підприємства має недостатню ліквідність. Це зумовлено невиконанням умов ліквідності $A1 > П1$, $A2 > П2$, $A3 > П3$, $A4 < П4$. У структурі майна підприємства дуже велика частка важко реалізованих активів. Все це вказує на загрози фінансовій безпеці підприємства, тобто досліджуване підприємство є неплатоспроможним.

Оцінка ефективності діяльності підприємства продемонструвала, що показник фондоозброєності зростає (у 2022 році - на 81,52 тис. грн на одного працівника в порівнянні з 2020 роком), однак це пов'язано зі зменшенням кількості працівників. Протягом досліджуваного періоду фондovіддача збільшується, але залишається на дуже низькому рівні. У 2021 році виробляється 0,1 грн продукції на 1 грн основних засобів, що на 0,09 більше ніж у 2020 році. У 2022 році фондovіддача складає 0,23, , що на 0,13 більше ніж у 2021 році. Частка основних засобів в активах поступово зменшується, але все одно складає дуже велику частину 76,3%. За період з 2020 року по 2022 рік показник фізичного зносу основних засобів виріс на 3%.

Чистий дохід від реалізації продукції у 2021 році збільшився на 1565,7% у порівнянні з 2020 роком, а у 2022 році в порівнянні з 2021 роком на 123,22%. У той же час собівартість реалізованої продукції зросла на 75,81% у 2021 році в порівнянні з 2020 роком, а у 2022 році вона знизилась на 12,42%. Це є негативною тенденцією, оскільки свідчить про зростання динаміки собівартості над динамікою чистого доходу від реалізації. У результаті підприємство зазнає значних збитків.

Чистий фінансовий результат має від'ємне значення, але намітилися позитивні тенденції. У 2021 році значення чистого фінансового результату збільшилося на 5,13%, а вже у 2022 році - на 95,87% і склало -1145 тис. грн.

У третьому розділі запропоновані напрями зростання рівня ліквідності та платоспроможності. Проведено ранжування основних проблем філії АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів» згідно експертних оцінок. На його основі запропоновані заходи підвищення ефективності діяльності досліджуваного харчового підприємства: оптимізація виробничих процесів; розширення асортименту та покращення якості продукції; впровадження та реалізація маркетингових стратегій; підбір та ефективне управління персоналом; залучення інвестицій та фінансування.

Розрахований прогноз балансу підприємства та основних фінансово-економічних показників до 2025 року після впровадження запропонованих заходів показав, що розраховані показники покращаться, зокрема у 2025 році в порівнянні з 2022 роком обсяг чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зросте 93957 тис. грн в результаті підвищення продуктивності праці; собівартість реалізованої продукції в 2025 році знизиться на 1157 тис. грн внаслідок запровадження передових технологій; у 2025 році в порівнянні з 2022 роком фінансовий результат від операційної діяльності збільшиться на 76691 тис. грн в результаті удосконалення управління витратами, що призведе до їх економії та збільшення конкурентоспроможності. Рентабельність активів у 2025 році в порівнянні з 2022 роком підвищиться на 32,83% і буде складати 32,29%. Також значно зросте рентабельність діяльності на 60% і досягне величини 57,04%.

Отже, реалізація цих заходів дозволить Новоукраїнському КХП підвищити свою ефективність, знизити витрати та збільшити доходи, що в кінцевому підсумку призведе до покращення фінансових результатів і забезпечення стабільного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с.
2. Бардиш Г. О. Проектний аналіз: підручник. К. : Знання, 2016. 415 с.
3. Богданович О. Г. Аналіз ефективності діяльності підприємства на засадах узгодження інтересів груп економічного впливу. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. №1. С. 45–58.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К. : Кондор Видавництво, 2016. 378 с.
5. Буряк П. Ю. Фінансово-економічний аналіз: підручник. К. : ВД «Професіонал», 2014. 528 с.
6. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз: навчальний посібник для студентів вищих навчальних. Житомир : ПП. «Рута», 2013. 680 с.
7. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. К.: КНЕУ, 2004. 480 с.
8. Голубєва Т.С. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. №5(59). С. 66-71.
9. Гудзь О.І., Мусійовська О.Б. Методичний підхід до обґрунтування стратегії розвитку підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Випуск 22. 2018. С. 334-340. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/66.pdf>
10. Данилюк М. О., Савича В. І. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2016. 320 с.
11. Економіка підприємництва: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
12. Лисак О. І., Андрєєва Л. О., Болтянська Л. О. Економіка підприємства: навчальний посібник. Мелітополь : Люкс, 2020. 272 с.

13. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. вид. 2-ге, перероб. та доп. К. : КНЕУ, 2011. 528 с.
14. Економічна енциклопедія : у трьох томах. Редкол. : С.В. Мочерний та ін. К. : Видавничий центр "Академія", 2000. Т.1. 864 с.
15. Ефективність як узагальнююча категорія успішності діяльності підприємства. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2010_1_28 (дата звернення: 15.04.2024)
16. Економічний словник-довідник / за ред. С. В. Мочерного. Київ : Феміна, 1995. 368 с.
17. Ігнат'єва І. А., Гарафонова О. І. Корпоративне управління: підручник. Ігнат'єва. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 600 с.
18. Касап Р. В. Наукові підходи до визначення сутності ефективності діяльності підприємства. Зб. тез Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. молодих вчених та здобувачів вищої освіти: *«Тенденції та перспективи розвитку економіки, підприємництва, торгівлі, біржової діяльності в умовах глобалізації»* (Кам'янець-Подільський, 21 листопада 2019 року). Кам'янець-Подільський, 2019. С. 211-216.
19. Касич А. О., Хімич І. Г. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства. Бізнес Інформ. 2012. № 12. С. 176-179.
20. Кобилецький В. Р. Частка основних засобів в активах / В. Р. Кобилецький // *Онлайн-журнал «Financial Analysis online»*. URL: <https://analizua.com/slovnik-ekonomichnikh-terminiv/260-chastka-osnovnikh-zasobiv-v-aktivakh> (дата перегляду: 3.04.2024)
21. Косянчук Т. Ф., Лук'янова В. В., Майорова Н. І., Швил В. В. Економічна діагностика: Навчальний посібник / за заг. ред. Т.Ф. Косянчук. Львів : Новий Світ - 2000. 2007. 452 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk749562.pdf>
22. Кривицька О. Р. Планування прибутку підприємства. *Фінанси України*. 2009, № 6. С. 1216.

23. Крупка Я. Д. Прогресивні методи оцінки та обліку інвестиційних ресурсів. Тернопіль : Економічна думка, 2010. 354 с.
24. Кулішов В.В. Мікроекономіка: основи теорії і практикум : навч. посіб. Л. : Магнолія 2006, 2007. 332 с.
25. Куценко А. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємства споживчої кооперації України: монографія / Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. 205 с
26. Ліснічук О. А., Нестерчук Т. А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. Випуск № 18. 2018. С. 454-462. URL: https://economyand.society.in.ua/journals/18_ukr/63.pdf
27. Маркіна І. А. Методологічні питання ефективності управління. *Фінанси України*. 2013. № 6. С. 24–32.
28. Мочерний С. В., Єрохін С. А., Каніщенко Л. О. та ін. Основи економічної теорії. Київ : Знання, 2000.
29. Мацибора В. І., Збарський В. К., Мацибора Т. В. Економіка підприємства: навч. посіб. К. : Каравела, 2008. 312 с.
30. Навольська Н. В. Теоретичні аспекти забезпечення економічної ефективності діяльності підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 18. С. 266-271.
31. Новак Н. Організація та управління інноваційно-інвестиційною діяльністю виробників органічної продукції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 11. С. 24-27.
32. Онокало В. Г. Ефективність діяльності підприємства та теоретичні підходи до її оцінки. Інфраструктура ринку. 2018. № 19. URL: <http://www.google.com/url>
33. Основна задача — вижити — як під час війни працює Новоукраїнський КХП — Суспільне Кропивницький (suspilne.media)

34. Перерва П. Г., Кравчук А. В. Ефективність як економічна категорія. Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Економічні науки. 2018. № 15 (1291). С. 137-143.
35. Пилипенко С.М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 10. 2016. С. 452-456. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/94.pdf>
36. Рац О. М. Визначення сутності поняття «ефективність функціонування підприємства». Економічний простір: зб. наук. праць. № 15. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2008. С. 275–285.
37. Стрілець Є. М. Ефективність як економічна категорія. Запоріжжя : КПУ, 2013. С. 9.
38. Череп А. В. Ефективність як економічна категорія. *Ефективна економіка*, № 1, 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1727>
39. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 20, частина 3. 2018. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/38.pdf
40. Яценко О. І., Романюк О. П. Економічні та соціальні аспекти оцінки ефективності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.6 С. 237–238.
41. Drucker, P. F. (1974). *Management: Tasks, Responsibilities, Practices*. New York, NY: Harper & Row.
42. Положення про філію АТ «ДПЗКУ» «Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів».